

Sveučilište u Zagrebu

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Maja Gobac

**IZAZOVI SIROMAŠTVA
I SKRBI O STARIJIM OSOBAMA
U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI**

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2026.

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF LAW

STUDY CENTRE FOR SOCIAL WORK

Maja Gobac

**CHALLENGES OF POVERTY
AND CARE FOR THE ELDERLY
IN SISAK-MOSLAVINA COUNTRY**

SPECIALIST THESIS

Zagreb, 2026.

Sveučilište u Zagrebu

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Maja Gobac

**IZAZOVI SIROMAŠTVA
I SKRBI O STARIJIM OSOBAMA
U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI**

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: prof.dr.sc. ZDENKO BABIĆ

Zagreb, 2026.

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF LAW

STUDY CENTRE FOR SOCIAL WORK

Maja Gobac

**CHALLENGES OF POVERTY
AND CARE FOR THE ELDERLY
IN SISAK-MOSLAVINA COUNTRY**

SPECIALIST THESIS

Supervisor: prof. ZDENKO BABIĆ, Ph.D.

Zagreb, 2026.

SAŽETAK

Sisačko-moslavačka županija spada u najrjeđe naseljene županije Republike Hrvatske, s velikim udjelom populacije starije od 65 godina. Nakon potresa 2020. godine uslijedila su velika ulaganja, posebno u obnovu i izgradnju infrastrukture u području socijalne skrbi, zdravstva i obrazovanja, a sve s ciljem demografske i gospodarske revitalizacije. Cilj ovog rada je utvrditi unutar regionalne nejednakosti u broju starijih osoba, broju korisnika i visini mirovine, broju korisnika nacionalne naknade za starije osobe, socijalnih naknada i usluga te razmještaj pružatelja socijalnih usluga u različitim dijelovima županije i ponuditi preporuke donositeljima odluka za unapređenje položaja i kvalitete života starijih osoba.

Rad se temelji na analizi demografskih podataka (gustoća naseljenosti, kretanje broja stanovnika u međupopisnom razdoblju), podataka iz mirovinskog sustava (prosječna visina mirovina, prosječna duljina staža, obuhvaćenost nacionalnom naknadom) i podataka iz sustava socijalne skrbi. Obuhvaćeni podaci će se dovesti u vezu s podacima o pragu siromaštva te usporediti s dostupnim programima i mjerama planiranim na razini općina, gradova i županije.

Ključne riječi: Sisačko-moslavačka županija, socijalne naknade i usluge, mirovina, nejednakosti

ABSTRACT

Sisak-Moslavina County is one of the most sparsely populated counties in the Republic of Croatia, with a large share of the population over 65 years of age. After the 2020 earthquake, major investments were made, especially in the reconstruction and construction of infrastructure in the areas of social welfare, healthcare and education, all with the aim of demographic and economic revitalization. The aim of this paper is to identify intra-regional inequalities in the number of elderly people, the number of beneficiaries and pension amounts, the number of beneficiaries of the national elderly benefit, social benefits and services, and the distribution of social service providers in different parts of the county and to offer recommendations to decision-makers for improving the position and quality of life of older people.

The paper is based on the analysis of demographic data (population density, population trends in the inter-census period), data from the pension system (average pension amount, average length of service, coverage by the national benefit) and data from the social welfare system. The included data will be linked to data on the poverty threshold and compared with available programs and measures planned at the level of municipalities, cities and counties.

Key words: Sisak-Moslavina County, social benefits and services, pension, inequalities, risk

Izjava o izvornosti

Ja, Maja Gobac pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog specijalističkog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Maja Gobac

Datum: 11. siječnja 2026.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	<i>Cilj, prikaz izvora podataka i struktura rada</i>	<i>2</i>
2.	ZAKONODAVNI OKVIR I PRATEĆA ISTRAŽIVANJA	5
2.1.	<i>Teorijski dio – strateški i zakonski okvir, osnovni pojmovi.....</i>	<i>5</i>
2.2.	<i>Relevantna istraživanja za rad</i>	<i>12</i>
3.	ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA	17
3.1.	<i>Stupanj razvijenosti Sisačko-moslavačke županije i njezinih gradova i općina</i>	<i>17</i>
3.2.	<i>Stanovništvo Sisačko-moslavačke županije</i>	<i>18</i>
3.3.	<i>Kontingent starijeg stanovništva u općinama i gradovima</i>	<i>21</i>
3.4.	<i>Starije osobe i tip kućanstva u Sisačko-moslavačkoj županiji.....</i>	<i>24</i>
3.5.	<i>Starije stanovništvo Sisačko-moslavačke županije u kontekstu korisnika mirovine i nacionalne naknade</i>	<i>26</i>
3.6.	<i>Starije stanovništvo Sisačko-moslavačke županije kroz socijalne naknade i usluge</i>	<i>36</i>
3.6.1.	<i>Pružatelji socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji</i>	<i>37</i>
3.6.1.1.	<i>Domovi za starije osobe i obiteljski domovi</i>	<i>39</i>
3.6.1.2.	<i>Izvaninstitucionalne usluge</i>	<i>42</i>
3.6.2.	<i>Projekt Zaželi u Sisačko-moslavačkoj županiji</i>	<i>44</i>
4.	RASPRAVA	48
5.	ZAKLJUČAK	56
	POPIS SLIKA	60

POPIS TABLICA	61
LITERATURA	63

1. UVOD

Sisačko-moslavačka županija jedna je od najvećih županija Republike Hrvatske, s ukupno 4 468 km², odnosno 7,9% kopnene površine Republike Hrvatske. Ima ukupno 139 603 stanovnika koji žive u 7 gradova (Sisak, Popovača, Kutina, Novska, Petrinja, Glina, Hrvatska Kostajnica), 12 općina (Lekenik, Martinska Ves, Dvor, Hrvatska Dubica, Donji Kukuruzari, Majur, Sunja, Gvozd, Topusko, Velika Ludina, Lipovljani, Jasenovac) i 453 naselja (Sisačko-moslavačka županija, 2025.).

Sisačko-moslavačka županija trenutno se bori s nekoliko značajnih izazova, a posebno posljedicama razornog potresa 2020. godine i obnovom postojeće, a stradale infrastrukture, ali i dodavanjem novih sadržaja u obnovi radi unapređenja cjelokupne kvalitete života i zadovoljstva građana. Između ostaloga, tu su i neravnomjerne razvijenosti, neravnomjerne naseljenosti i izazovi starenja stanovništva koji se očituje u opadanju udjela mlađeg stanovništva i povećanju udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.).

Temeljem odredbi Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN, broj 147/14., 123/17., 118/18) i Uredbi o indeksu razvijenosti (NN, broj 131/17.), Sisačko-moslavačka županija pripada prvom stupnju razvijenosti, a sukladno podacima svih jedinica lokalne i područne samouprave dostupnim za 2020., 2021. i 2022. godinu, što ju rangira na nisko 18 mjesto. Po istim kriterijima čak 36,8% općina i gradova Sisačko-moslavačke županije ulazi u prvu skupinu razvijenosti.

Sisačko-moslavačka županija ima 24,7% osoba starijih od 65 godina. Oko 30% stanovnika su korisnici mirovina, a 3,4% socijalnih naknada (Državni zavod za statistiku, 2021c).

Ovim radom se želi Sisačko-moslavačka županija prikazati kroz analizu dostupnih podataka o stanovništvu, a posebno starijem od 65 godina, umirovljenicima i korisnicima socijalnih naknada (zajamčena minimalna naknada, naknada za osobne potrebe, naknada za ugroženog kupca energenata i jednokratne naknade) i pojedinih socijalnih usluga kao što je pomoć u kući i smještaj, evaluirajući mjere i dostupnost socijalnih usluga u općinama i gradovima. Razmatrajući (ne)jednakosti i praznine koje se mogu popuniti mjerama, a u cilju smanjenja rizika od siromaštva i socijalne isključenosti starijih osoba.

1.1. Cilj, prikaz izvora podataka i struktura rada

Ovaj rad se temelji na analizi sekundarnih podataka dostupnih na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Sisačko-moslavačke županije, različitih ministarstava i podataka prikupljenih od ustanova i društva Crvenog križa.

Za pripremu ovoga rada iz statističkih podataka Popisa stanovništva za 2021. Državnog zavoda za statistiku analizirani su podatci o kontingentu stanovništva po općinama i gradovima, po spolu, starosti, završenoj stručnoj spremi, po ekonomskoj aktivnosti, migracijskim obilježjima te dostupnim podacima o samačkim kućanstvima i osnovi korištenja stambene jedinice. Općine i gradovi analizirane su i sukladno dostupnom stupnju razvijenosti. Pri analizi podataka o kontingentu stanovništva, uspoređivano je kretanje broja stanovnika između dva Popisa 2011. i 2021. te je izvršena usporedba gustoće naseljenosti po općinama i gradovima, kao i broj, udio starijeg stanovništva 2011. i 2021. godinu.

Prikupljeni su podatci od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, za svaku općinu i grad u Sisačko-moslavačkoj županiji, o ukupnom broju korisnika mirovine, visini mirovine i prosječnom stažu za mjesec rujan 2025. te broju korisnika nacionalne naknade za mjesec kolovoz 2025. godine. Kada govorimo o korisnicima mirovine, prikupljeni su podatci o ukupnom broju korisnika koji podrazumijevaju i korisnike prava priznatih po Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji te Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, ali i posebno korisnika prava ostvarenih prema Zakonu o mirovinskom osiguranju te izdvojeno pravo na starosnu mirovinu i starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika. Osim toga Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje dostavio je podatke i o ukupnom broju korisnika mirovine u Sisačko-moslavačkoj županiju s i bez primjene međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije o socijalnom osiguranju. Zahtjev za izdvajanje starosne mirovine je ključan zbog uvjeta od 65 godina života za muškarce pa je isto najbliže definiciji starijih osoba, odnosno osoba dobi 65 i više, a starosna za dugogodišnjeg osiguranika zbog punog staža osiguranja, od 41 godine, kao usporedba za iznos mirovine i prag rizika od siromaštva za 2024. godinu u iznosu 617,25 eura (Državni zavod za statistiku, 2021a). Udjeli korisnika mirovine, kao i udio korisnika starosne mirovine dobiven je usporedbom broja stanovnika jedinice lokalne samouprave ili regije s brojem korisnika jedinice ili regije. A broj korisnika starosne mirovine

u grupama svota do 600,00 eura zbrojem broja korisnika po grupama svota i usporedbom s ukupnim brojem korisnika starosne mirovine. Prosječna mirovina po vrstama prava, propisima, općinama i gradovima pribavljena je od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Središnje službe i odnose se na mirovine isplaćene za rujan 2025. (s isplatom u listopadu 2025. godine).

Nadalje, prikupljeni su podatci od Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Županijske službe po područnim uredima o broju korisnika zajamčene minimalne naknade, naknade za osobne potrebe, naknade za ugroženog kupca energenata i jednokratne naknade i usluge smještaja za starije osobe na dan 31. listopada 2025. godine. Nažalost, podatke nije moguće pribaviti po općinama i gradovima, pa je analiza vršena prema ukupnom broju stanovnika, starijih osoba i korisnika naknada na području područnog ureda odnosno regije u okviru ovoga rada. S ciljem detaljnije analize pribavljeni su podatci društava Crvenog križa Sisak, Petrinja, Glina, Topusko, Hrvatska Kostajnica i Dvor o broju korisnika koji uslugu pomoći u kući koriste u mreži (na temelju uputnice Hrvatskog zavoda za socijalni rad) i o broju korisnika iz projekta Zaželi-prevenција institucionalizacije.

Prilikom analize prikupljenih podataka, Sisačko-moslavačka županija podijeljena je u šest regija, sukladno nadležnosti područnih ureda, Hrvatskog zavoda za socijalni rad.

- regija Sisak – grad Sisak i općine Lekenik, Martinska Ves i Sunja
- regija Kutina – gradovi Kutina i Popovača i općina Velika Ludina
- regija Novska – grad Novska i općine Jasenovac i Lipovljani
- regija Petrinja – grad Petrinja i okolna naselja
- regija Glina – grad Glina i općine Gvozd i Topusko
- regija Hrvatska Kostajnica – grad Hrvatska Kostajnica i općine Dvor, Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica i Majur.

Relevantni podaci su uneseni i obrađeni u Excel tablicama, kako bi se utvrdili rezultati.

Cilj rada je analizirati razlike u mirovinama, socijalnim naknada, korištenju usluga i dostupnosti usluga starijim osoba, utvrditi unutar regionalne nejednakosti u prisutnosti siromaštva i dostupnosti socijalnih usluga za starije osobe te ponuditi preporuke donositeljima odluka za unapređenje položaja i kvalitete života starijih osoba, na temelju analize demografskih podataka, podataka iz mirovinskog sustava i podataka iz sustava socijalne skrbi, vodeći računa o dostupnim

programima i mjerama planiranim na razini Županije. Temeljna istraživačka pitanja na koje rad nastoji odgovoriti su postoji li u Sisačko-moslavačkoj županiji razlika u prisutnosti potencijalnog rizika od siromaštva i postoji li nejednakost u pristupu socijalnim naknadama i socijalnim uslugama.

Iako iznimno složeni i višedimenzionalni pojmovi, siromaštvo i socijalnu isključenost se većinom nastoji razlikovati kao už i širi pojam oskudijevanja, nedostatka, nemogućnosti participacije. Tako se socijalna isključenost definira kao nemogućnost uživanja razine sudjelovanja koju većina društva podrazumijeva, kao dinamičan koncept,

proces kojim su određeni pojedinci gurnuti na rub društva i spriječeni od potpunog sudjelovanja zbog svog siromaštva ili nedostatka osnovnih kompetencija i mogućnosti cjeloživotnog učenja, ili kao posljedica diskriminacije. To ih udaljava od mogućnosti zaposlenja, prihoda i obrazovanja te društva i aktivnosti u zajednici. Oni imaju mali pristup moći i tijelima koja donose odluke pa se često osjećaju nemoćnima i nesposobnima preuzeti kontrolu nad odlukama koje utječu na njihov svakodnevni život.(Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021a, prema Eurostat, 2010.)

A siromaštvo se smatra užim pojmom i definira se kao nedostatak materijalnih ili novčanih sredstava (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021a.).

Razmatrajući skrb o starijim osobama, isto govorimo o širokom pojmu, koji između ostalog podrazumijeva zdravstvenu zaštitu i njezinu dostupnost, osiguranje primanja u starosti, u obliku mirovine ili nacionalne naknade za starije osobe, naknade iz sustava socijalne skrbi, različite usluge, poput pomoći u kući, smještaja, organiziranog stanovanja, ali i podrške, savjetovanja, dnevnog boravka, različitih aktivnosti u zajednici u cilju osiguranja što dulje samostalnosti i neovisnosti tj. „starenja na mjestu“ (Štambuk, Tucak Junaković, 2023.; Novosel, 2024, prema Nagode i Lebar, 2019.), prevencije institucionalizacije, ali i razvoj integrirane dugotrajne skrbi za starije osobe, pomoć u obavljanju osobne higijene i osnovnih životnih potreba. U ovom radu razmatrati ćemo samo neke od njih.

Rad je zamišljen da na početku prikaže (2.1.) Teorijski dio – strateški i zakonski okvir, osnovne pojmove i (2.2.) relevantna istraživanja za izradu rad. Nakon toga uslijedit će analiza prikupljenih podataka (3.1.) stupanj razvijenosti, pa pregled (3.2.) stanovništva prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Prikaz (3.3.) kontingenta starijeg stanovništva u gradovima i općinama biti će prikazan u sljedećem poglavlju. Rizik od siromaštva starijih osoba prikazat će se u kontekstu (3.4.) samačkih kućanstava prema dostupni podacima Državnog zavoda za statis-

tiku, (3.5) korisnika mirovine i nacionalne naknade, (3.6.) socijalne naknade. O socijalnim uslugama i njihovoj dostupnosti prikazati će se podatci o (3.6.1) pružateljima socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji, posebno (3.6.1.1.) domovima za starije osobe i obiteljskim domovima, (3.6.1.2) izvaninstitucionalnim uslugama i prikaz podataka iz projekta Zaželi s prikupljenim podacima na razini Županije i lokalnih društava Crvenog križa. Za kraj slijedi (4) rasprava o prikupljenim podacima i (5) zaključak rada.

2. ZAKONODAVNI OKVIR I PRATEĆA ISTRAŽIVANJA

2.1. Teorijski dio – strateški i zakonski okvir, osnovni pojmovi

Temeljem Zakona o socijalnoj skrbi starija osoba je osoba koja je navršila 65 i više godina života (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.15.t.9.).

Dostupni podatci pri Državnom zavodu za statistiku i Eurostatu ukazuju na jedan bitan problem u zemljama Europske unije, Republici Hrvatskoj, pa tako i Sisačko-moslavačkoj županiji, kontinuirano starenje stanovništva. U razdoblju od 2001. do 2020. godine u svim državama Europske unije došlo je do povećanja udjela osoba starijih od 65 godina, najviše u Finskoj. No međutim, značajan je porast broja osoba starijih od 80 godina života u stanovništvu Europske unije u 2020. godini, 5,9%, dok je u Hrvatskoj samo malo niži 5,5% (Državni zavod za statistiku, 2021d). Analizirajući popise stanovništva 2011. i 2021. godine uočeno je da se u populaciji znatno povećava udio stanovnika starijih od 65 godina života (Državni zavod za statistiku, 2021b) odnosno starijih od 75 godina života, u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave. S obzirom na smanjenje ukupnog broja stanovnika, za očekivati je povećanje ukupne prosječne starosti stanovništva Županije i jedinica lokalne samouprave. Uzrok takvoga stanja je, između ostaloga, produljenje školovanja, mlađih generacija. Po svim poznatim parametrima, broj ljudi koji završava visoko školsko obrazovanje je veći nego ranije. Stanovništvo od 75 i više godina u većini ima završeno osnovno školsko obrazovanje. Mlađe generacije shodno tome kasnije zasnivaju obitelj. Poznat je podatak da je prosječna dob žene za rođenje prvog djeteta 2019. godine bila 29,4 godine, a da se broj žena koje su rodile s 40 i više godina povećao na 5,4% u 2019. godini na razini Europske unije (Državni zavod za statistiku, 2021d). Što se tiče Republike Hrvatske, prosječna dob žene za rađanje prvog djeteta bila je 28,8 godina, nešto niže od EU prosjeka. U Republici Hrvatskoj je i nešto niži prosjek živorođene djece (u ukupnom broju rođene djece) od majki starijih od 40 godina i iznosi 4,2%.

Kada govorimo o prosječnoj starosti stanovništva Europske unije, ona je 43,9 godina za 2020. godinu. Republika Hrvatska je 2020. imala prosječnu starost 45 godina, a samo su Italija, Bugarska, Portugal, Njemačka i Grčka imale višu prosječnu dob. Gledajući u odnosu na 2011. godinu kada je prosječna starost Republike Hrvatske bila 41,7 godina, govorimo o rastu od 3,3 godine. 2021. godine prosječna starost je bila 45,4 godine (Eurostat, 2025a). Nadalje, bitan je podatak da udio stanovnika u dobi od 20 do 64 godine u Republici Hrvatskoj opada kroz godine. U 2024. godini iznosi 57,9 %, a 2018. godine je 59,9 % (Eurostat, 2025b). Bitno je naglasiti da pada i udio populacije u dobi od 0 do 19 godina te se nalazi na razini od 19% u 2024. što je za jedan postotni poen manje od prosjeka Europske unije (Eurostat, 2025c).

Prema podacima dostupnim pri Državnom zavodu za statistiku u 2021. godini udio stanovništva u dobi od 65 i više godina u Republici Hrvatskoj premašio je 22% (peti najveći udio starijih odraslih osoba u svijetu, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2025b), a projekcije pokazuju da će se taj trend i nastaviti. No međutim, dodatno zabrinjava podatak da je najveći udio osoba s invaliditetom, preko 46% u dobnoj skupini 65 i više godina prema podacima iz Registra osoba s invaliditetom iz rujna 2024. godine (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2025b).

Na sastanku Ujedinjenih naroda o održivom razvoju održanom u rujnu 2015. godine usvojen je Program Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine (tzv Agenda 2030). Kako bi se u državama članicama ostvarili ciljevi održivog razvoja iz Agende 2030, u čijem je nastanku snažan utjecaj imala, Europska Unija je 2016. godine donijela dokument pod nazivom „Budući koraci za održivu europsku budućnost – europsko djelovanje za održivost“.

Kao temelj za provedbu Agende 2030, 2021. godine Hrvatski je sabor temeljem Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 12/17. i 151/22.) donio Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030. godine, najviši strateški akt jedne države, a usmjeren k oblikovanju i provedbi razvojnih politika Republike Hrvatske, temeljem smjernica i ciljeva koji proizlaze iz međunarodno preuzetih obveza (Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske. NN 12/17. i 151/22., Čl. 17.st.3.). Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.godine, donesena na sjednici Hrvatskog sabora 5. veljače 2021. godine, predstavlja krovni strateški dokument daljnjeg razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine u „konkurentnu, inovativnu i sigurnu zemlju prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlju očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih politika za sve.“(Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.godine,

NN, broj 13/21.). Strategijom su načelno opisani izazovi s kojima se Republika Hrvatska suočava te je na temelju njih postavljeno 4 razvojna smjera, s ukupno 12 strateških ciljeva od kojih svaki ima prioritete provedbe po područjima.

U okviru strateškog cilja 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život definirano je 5 prioriteta područja: kvalitetna i dostupna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb, zdravlje, zdrave prehrabne navike i aktivan život kroz sport, dostojanstveno starenje, socijalna solidarnost i odgovornost, zaštita dostojanstva hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji te civilnih stradalnika Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Sukladno strateškom cilju i prioriteta područjima, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike u prosincu 2021. godine, kao detaljnije i podrobnije strateške dokumente, donijelo je Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine te Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, važne za položaj i skrb, između ostalih skupina, i o starijim osobama.

Europski stup socijalnih prava proglasili su, na samitu u Göteborgu 2017. godine, Europski parlament, Vijeće i Komisija, s ciljem jačanja pravedne i uključive socijalne Europe u 21. stoljeću, i unapređenju programa održivog razvoja Europske unije do 2030. godine. Sačinjen je od 20 ključnih načela u tri teme: jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedni radni uvjeti i socijalna zaštita i uključivost. Ciljevi kao što su dohodak u starosti i mirovina, dostupnost osnovnih usluga, dugotrajna skrb, minimalni dohodak i socijalna zaštita teme su od velike važnosti za skrb i borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti starijih osoba, prepoznate u svim državama članicama Europske unije.

Prema pokazateljima siromaštva dostupnim pri Državnom zavodu za statistiku vidljiv je porast stope rizika od siromaštva na 20,3% i osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti na 21,7% u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu (Državni zavod za statistiku, 2021a). Sukladno Izvješću pučke pravobraniteljice za 2024. godinu stopa rizika od siromaštva za osobe starije od 65 godina u 2024. godini nastavila je rasti i iznosila je 37%, pri čemu za žene 40,1% (Pučka pravobraniteljica, 2025.). Najviše stopu rizika od siromaštva imaju jednočlana kućanstva, osoba u dobi od 65 i više godina, 61,4% (Državni zavod za statistiku, 2021a).

Elementi sustava socijalne zaštite obuhvaćaju mjere koje poduzima država s ciljem zaštite od glavnih životnih rizika s kojima se suočavaju pojedinci i njihove obitelji te socijalne sigurnosti kao

sustava održavanja dohotka i zadovoljavanja osnovnih egzistencijalnih potreba građana“ (Puljiz i sur., 2005.).

Neke segmente socijalnih politika, kao što je socijalna skrb, u vidu zajamčene minimalne naknade, jednokratne naknade i naknade za ugroženog kupca energenata te usluga smještaja, pomoći u kući, i mirovinski sustav, kroz korisnike i prosječnu visinu mirovine razmatrani su u ovom radu. Primjena promatranih segmenata uređeni su Zakonom o socijalnoj skrbi, Zakonom o mirovinskom osiguranju, Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe, a provode se unutar nadležnosti Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike.

Socijalna skrb predstavlja organiziranu djelatnost, utemeljenu na načelu supsidijarnosti i socijalne pravičnosti, od javnog interesa čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, a obuhvaća prevenciju, pomoć i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unapređenja kvalitete života, te poticanje promjena i osnaživanje korisnik, radi njihovog aktivnog uključivanja u život zajednice (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl. 3-5.). Republika Hrvatska je svojim zakonskim okvirima utvrdila mogućnost pružanja pomoći osobama koje ne mogu osigurati uzdržavanje svojim radom, pravima koja proizlaze iz rada ili osiguranja, imovinom ili iz drugih izvora, kao ni od drugih osoba koje su ih dužne uzdržavati, a u slučaju socijalne ugroženosti, kroz djelatnost od javnog interesa odnosno kroz socijalnu skrb (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.3-4.). Iz sustava socijalne skrbi starije osobe mogu ostvariti prava na naknade i/ili usluge, sukladno propisanim uvjetima. Socijalne naknade o kojima će biti govora u ovom radu su: zajamčena minimalna naknada, naknada za troškove stanovanja, naknada za ugroženog kupca energenata, jednokratna naknada i naknada za osobne potrebe (za korisnike smještaja ili organiziranog stanovanja). Osnovicu za izračun iznosa zajamčene minimalne naknade i osnovicu za izračun iznosa drugih naknada u sustavu socijalne skrbi donosi odlukom Vlada Republike Hrvatske.

Sukladno članku 23. Zakona o socijalnoj skrbi pravo na **zajamčenu minimalnu naknadu** može ostvariti samac ili kućanstvo koje nema dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. Pravo se utvrđuje na temelju ostvarenih prihoda i imovine podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva. Starija osoba samac može ostvariti pravo na zajamčenu minimalnu naknadu u iznosu 130% osnovice za izračun iznosa zajamčene minimalne naknade.

Naknada za osobne potrebe priznaje se i starijoj osobi kojoj je priznato pravo na smještaj ili organizirano stanovanje ako vlastitim prihodima ne može osigurati zadovoljavanje osobnih

potreba na smještaju ili organiziranom stanovanju u visini 50% osnovice na temelju koje se izračunava iznos drugih naknada (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl. 44.).

Naknada za ugroženog kupca energenata priznaje se, između ostalog, starijoj osobi samcu ili kućanstvu, na temelju njihova zahtjeva,

korisniku zajamčene minimalne naknade, članu kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade, korisniku prava na inkluzivni dodatak prve, druge ili treće razine potpore, kojemu nije osigurana usluga smještaja ili organizirano stanovanje, živi u kućanstvu s korisnikom prava na inkluzivni dodatak prve, druge ili treće razine potpore, korisniku osobne invalidnine na temelju Zakona o socijalnoj skrbi (»Narodne novine«, br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23. i 156/23.), kojemu nije osigurana usluga smještaja ili organizirano stanovanje, živi u kućanstvu s korisnikom osobne invalidnine, korisniku nacionalne naknade za starije osobe ili ako živi u kućanstvu s korisnikom nacionalne naknade za starije osobe, osobi koja živi u kućanstvu s korisnikom novčane naknade za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji, korisniku novčane naknade za civilne stradalnike iz Domovinskog rata ili živi u kućanstvu s korisnikom novčane naknade za civilne stradalnike iz Domovinskog rata (Uredba o kriterijima za stjecanje statusa ugroženog kupca energije iz umreženih sustava NN, broj 95/15., 31/22., 28/24., čl.4.),

koji ispunjava uvjete za stjecanje statusa ugroženog kupca. Nadalje, u cilju smanjenja energetskog siromaštva, kupci električne energije iz kategorija kućanstva dužni su uplaćivati mjesečno solidarnu naknadu u cilju prikupljanja sredstava za isplatu pomoći za opskrbu energijom ugroženih kupaca (Uredba o kriterijima za stjecanje statusa ugroženog kupca energije iz umreženih sustava NN, broj 95/15., 31/22., 28/24., čl.5.).

Samac ili kućanstvo može, zbog podmirenja izvanrednih troškova nastalih uslijed trenutačnih životnih okolnosti, a ako nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe, ostvariti **jednokratnu naknadu**. Starijoj osobi može se to pravo priznati radi nabave osnovnih predmeta u kućanstvo, nužne obuće ili odjeće ukoliko se isto ne može osigurati putem humanitarne organizacije, korisniku smještaja u kriznim situacijama radi naknade troška prijevoza ili korisniku smještaja ili organiziranog stanovanja u slučaju trenutne potrebe koja ne može biti zadovoljena u okviru usluge smještaja ili organiziranog stanovanja u najvišem godišnjem iznosu od 500% osnovice, odnosno 700% osnovice za samca na temelju koje se izračunava iznos drugih naknada (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl. 45-46.).

Neke od socijalnih usluge za starije osobe, koje se pružaju privremeno ili kroz dulje vremensko razdoblje, na temelju procjene potreba korisnika, rizika i resursa unutar obitelji i lokalne

zajednice, a koje su predmet ovoga rada, su pomoć u kući, boravak, smještaj i organizirano stanovanje.

Usluga pomoći u kući odobrava se, po procjeni Hrvatskog zavoda za socijalni rad, starijoj osobi kojoj je potrebna pomoć druge osobe ili osobi koja zbog privremenog ili trajnog tjelesnog, mentalnog, intelektualnog ili osjetilnog oštećenja ima prijeku potrebu za pomoći druge osobe, a koja ne može sama niti uz pomoć roditelja, bračnog ili izvanbračnog druga, životnog partnera ili djeteta osigurati podmirenje svakodnevnih životnih potreba. Uz priznanje prava vezan je prihodovni, ali i imovinski cenzus, budući je uvjet da si osoba ne može osigurati sredstva za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba iz imovine u vlasništvu, ne uzimajući u obzir stan ili kuću koju koristi za stanovanje. Visina naknade određuje se u iznosu 500% osnovice, odnosno 600% osnovice na temelju koje se izračunava iznos drugih naknada pa se odobrava 50% cijene troška usluge (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl. 100.). Usluga može obuhvatiti organiziranje prehrane (priprema ili nabava i dostava gotovih obroka), obavljanje kućnih poslova, održavanje osobne higijene i/ili zadovoljenje drugih svakodnevnih potreba.

Starijoj osobi koja samostalno zadovoljava svoje potrebe ili joj je pomoć samo djelomično potrebna može ostvariti pravo na **uslugu organiziranog stanovanja**

u stambenim jedinicama uz stalnu ili povremenu stručnu i drugu pomoć i potporu u osiguranju osnovnih životnih potreba te socijalnih, radnih, kulturnih, obrazovnih, rekreacijskih i drugih potreba radi uspostavljanja i održavanja njihovih socijalnih uloga, izjednačavanja njihovih mogućnosti, poboljšanja kvalitete života, poticanja aktivnog i samostalnog življenja te socijalnog uključivanja, ovisno o potrebama korisnika. (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.106.)

Usluga smještaja je usluga koja se ostvaruje, između ostaloga, u slučaju kriznih situacija u kojima je ugroženo život, zdravlje ili dobrobit osobe, osobi kojoj je ugrožen život zbog bolesti, nemoći, ovisnosti, socijalne isključenosti ili drugih okolnosti (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.112.st.10.) te teško bolesnoj odrasloj osobi i starijoj osobi kojoj je potrebno osigurati intenzivnu skrb i podmirenje osnovnih životnih potreba zbog oštećenja zdravlja i oštećenja funkcionalnih sposobnosti, ako mu skrb nije moguće osigurati u vlastitom domu i pružanjem drugih socijalnih usluga (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.116.st.8.). Podrazumijeva osiguravanje intenzivne skrbi i zadovoljenje osnovnih životnih potreba (stanovanje, organizirane dnevne

aktivnosti, stručna pomoć i podrška), a koje ne mogu biti zadovoljene u obitelji, nego isključivo u domu socijalne skrbi ili drugog pružatelja socijalne usluge registriranog za obavljanje te usluge. Prema podacima navedenim u Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine u Republici Hrvatskoj postoje smještajni kapaciteti za 3,68% osoba u dobi 65 i više godina, dok u Europskoj uniji taj prosjek iznosi 5%. Kao dodatnu potkrjepu tih podataka navodi se i da je OECD u svojoj analizi za potrebe Projekta Formalni i neformalni oblici skrbi (SRSP,2019.) utvrdio da Hrvatska u 2017. u bolnicama ima 5,1 bolnički krevet na 1000 starijih osoba za potrebe dugotrajne skrbi, dok je prosjek država OECD za istu godinu bio 2 bolnička kreveta (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021c).

Zakon o socijalnoj skrbi propisuje i **uslugu boravka** u domovima socijalne skrbi i drugim registriranim pružateljima socijalne usluge boravka, poludnevnog, cjelodnevnog na jedan ili više radnih dana. Predviđa osiguranje dnevnih aktivnosti koje korisnik ne može ostvariti u obitelji, ali uz stručnu pomoć i podršku (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, broj 18/22, 46/22., 119/22., 71/23., 156/23., 61/25., čl.104.).

Zakonom o mirovinskom osiguranju se na temelju načela uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju neotuđiva materijalna prava za slučaj starosti, smanjenja ili gubitka radne sposobnosti i tjelesnog oštećenja, a članovima obitelji prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika mirovine, na temelju obveznog mirovinskog osiguranja (Zakon o mirovinskom osiguranju, NN, broj 96/25., čl.4.st.2. i čl.7.st.1.). Najznačajnije pravo za starije osobe je **starosna mirovina**. Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik s navršених 65 godina života i minimalno 15 godina mirovinskog staža (Zakon o mirovinskom osiguranju, NN 96/25., čl.38.). Iznimno, pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik – žena kada navršі minimalno 15 godina mirovinskog staža i u 2025. godini – 63 godine i 9 mjeseci života (Zakon o mirovinskom osiguranju, NN 96/25.,čl.170.). Takozvano prijelazno razdoblje traje do 31.12.2029., te se s 1.1.2030. starosna dob žene za odlazak u mirovinu izjednačava s dobi muškaraca, na 65 godina.

Nacionalnim programom reformi 2020. predviđena je uspostava zakonodavnog okvira za uvođenje nacionalne naknade, a sukladno Specifičnim preporukama Vijeća EU za 2019. (engl. Country Specific Recommendation) prema kojim je bilo potrebno „Konsolidirati socijalne naknade i poboljšati njihov učinak na smanjenje siromaštva“ (Europska komisija, 2019)., Nacionalna naknada za starije osobe je naknada koju je zakonodavac osmislio kao sustav

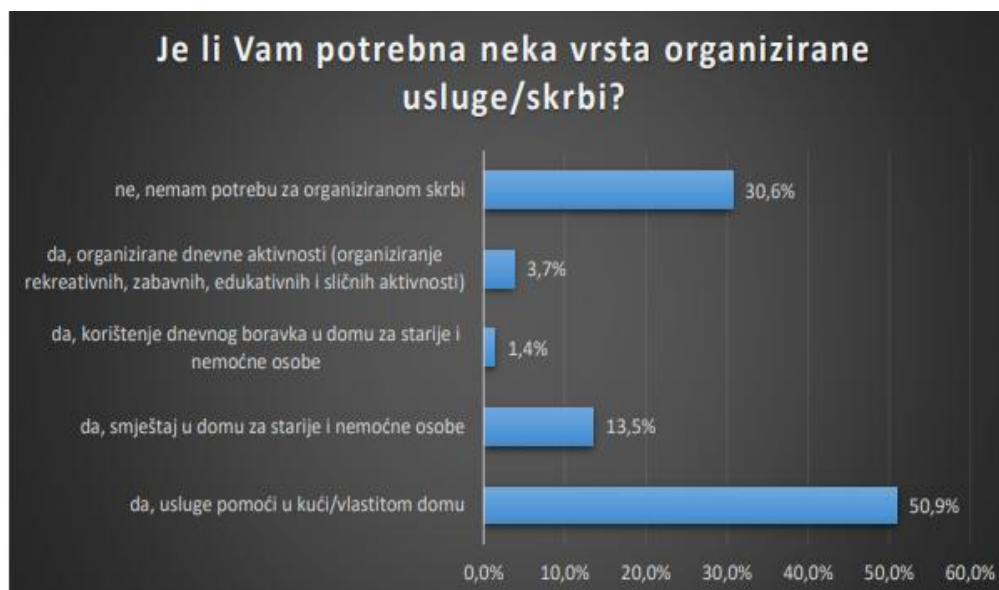
svojevrzne nacionalne potpore kao zamjenskog dohotka za starije osobe koje si u vrijeme radno sposobnog razdoblja, zbog objektivnih ili subjektivnih razloga, nisu osigurale prihod za starost, a kako bi im se osigurao određeni stupanj socijalne sigurnosti. Radi se o mjeri usmjerenoj na povećanje kvalitete života starijih osoba,

a kako je navedeno na stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike¹.

2.2. *Relevantna istraživanja za rad*

Tijekom 2020. godine provedeno je Anketiranje osoba starih 65 i više godina s ciljem prikupljanja podataka o potrebama osoba starije životne dobi u Republici Hrvatskoj te utvrđivanje vrste usluga za kojima postoji najveća potreba. Anketiranje je provedeno po područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, a nositelj je bilo Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike koje je rezultate tog istraživanja priložilo, kao Prilog br. 2, Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027.godine. Istraživanje je značajno za ovaj rad, između ostaloga, i iz razloga što je najveći broj ispitanika dolazio iz Sisačko-moslavačke županije (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021c). Čak 49,6% ispitanika odgovorilo je kako živi samo odnosno u jednočlanom kućanstvu. 26,3% ispitanika izjasnilo se da nema djece, a 24,5% osoba da imaju djecu, ali da ne mogu računati na njihovu pomoć u slučaju potrebe. Nekretninu za stanovanje ne posjeduje 25,3% ispitanika. Svega se 20% izjasnilo da im je zdravstveno stanje vrlo dobro ili dobro, a teško je pokretno 48,4% ispitanika odnosno nepokretno 5,1%. Što se tiče potreba za uslugama, obradom prikupljenih podataka, Ministarstvo je utvrdilo sljedeće rezultate prikazane na slici 2.1. koja je preuzeta iz Priloga 2.

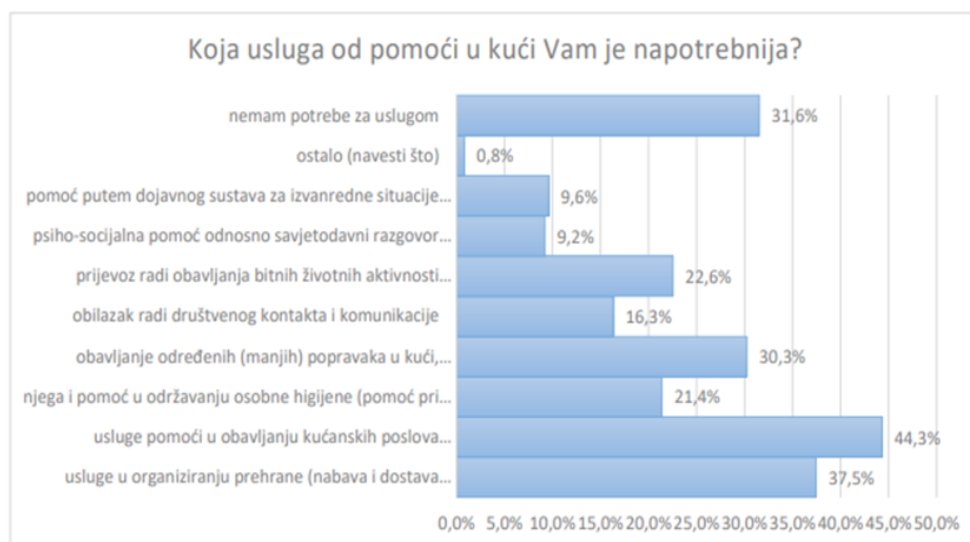
¹ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe. Pogledano 20.11.2025. na stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/najcesca-pitanja-i-odgovori/najcesca-pitanja-i-odgovori-12153/mirovina/zakon-o-nacionalnoj-naknadi-za-starije-osobe/11700>

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. (2021c) Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, str.69.

Slika 2.1. Rezultati potreba za nekom vrstom organizirane usluge ili skrbi

Vidljivo je da je većina ispitanika, odgovorila da najviše imaju potrebu za pomoći u kući, vlastitom domu. 13,5% ispitanika ima potrebu za smještajem u dom za starije i nemoćne. Slika 2.2. pokazuje kako su ispitanici odgovorili koje su im najpotrebnije usluge u okviru pomoći u kući (slika preuzeta).

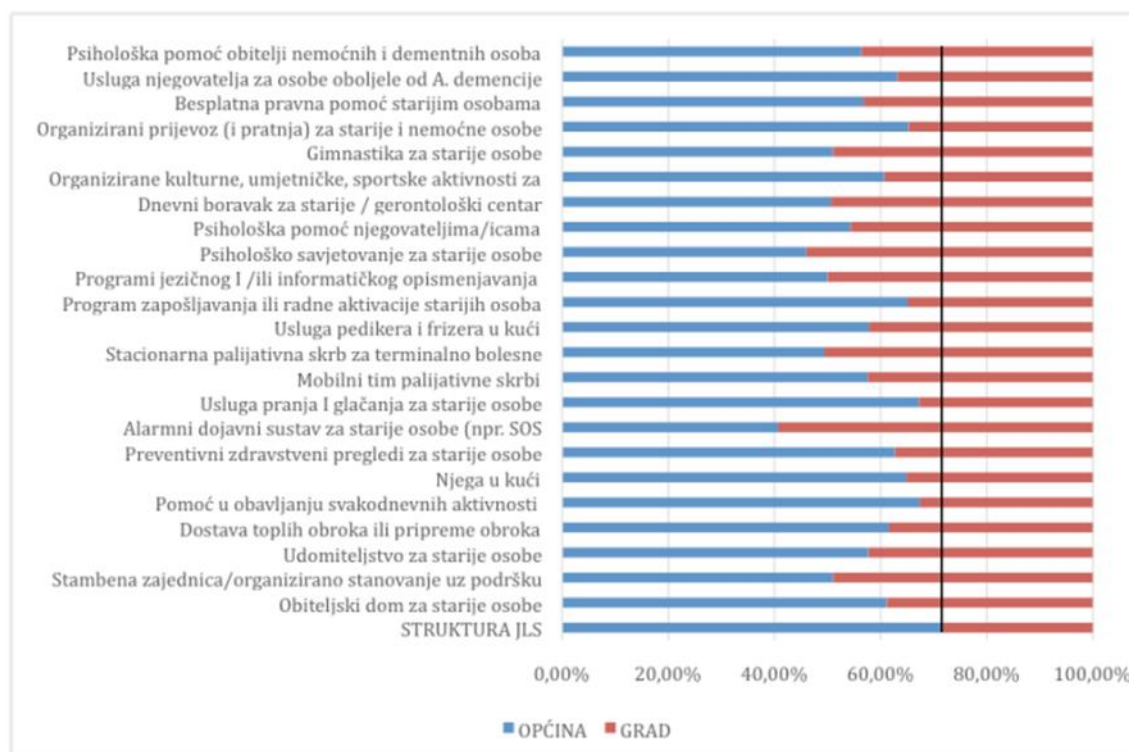

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. (2021c) Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, str.71.

Slika 2.2. Rezultati o najpotrebnijim uslugama pomoći u kući

Visoka zdravstvena škola u Zagrebu u okviru znanstveno-istraživačkog projekta „Razvoj novih modela cjelovite skrbi za starije ljude u Hrvatskoj“ provela je istraživanje koje nam pokazuje da je starijim osobama najdostupnija i najpotrebnija zdravstvena zaštita. „Manje su dostupne, ali i vrlo potrebne usluge pomoći u kući, a najmanje su dostupne usluge vezane za slobodno vrijeme i aktivnosti starijih osoba te je za njima potreba veća od dostupnosti“ (Havelka, Despot Lučanin i Lučanin, 2000.).

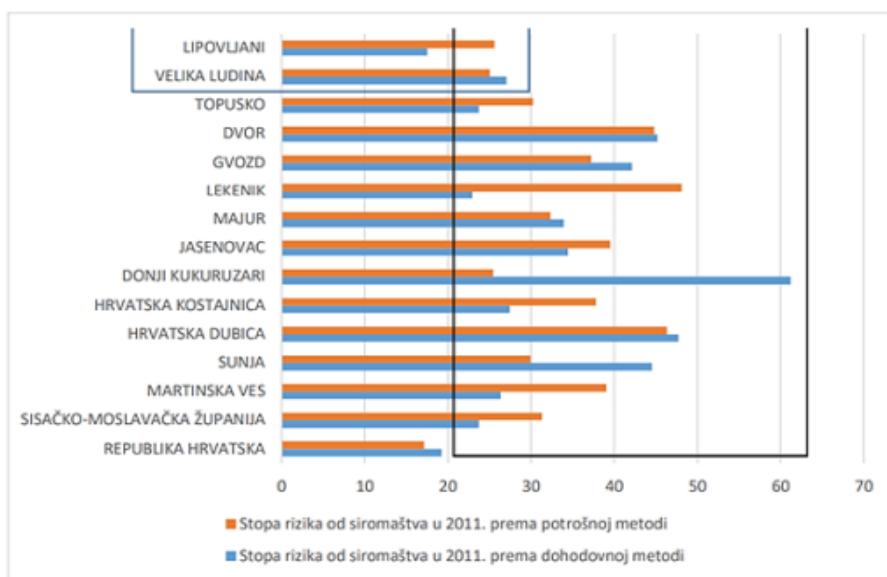
Autorice Dragana Knezić i Ana Opačić su u svojem radu Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj: Prvoj nacionalnoj studiji o dostupnosti socijalnih usluga utvrdile da su usluge socijalne skrbi najmanje dostupne u potpomognutim područjima Panonske Hrvatske, kao NUTS2 regije te su detektirale četiri skupine „nedostupnih usluga“ prema procjeni stručnjaka i predstavnika lokalne samouprave: usluge smještaja (stambene zajednice/organizirano stanovanje, a posebno stacionarna palijativna skrb za terminalno bolesne osobe), usluge namijenjene uključivanju starijih osoba u zajednicu i aktivnom starenju (dnevni boravak za starije/gerontološki centri), usluge individualne podrške (psihološko savjetovanje, besplatna pravna pomoć, alarmni dojavni sustav, usluga njegovatelja za oboljele od Alzheimerove demencije) te usluge podrške formalnim i neformalnim njegovateljima. Nadalje, utvrdile su razlike u dostupnosti usluga između ruralnih (općina) i urbanih (grad) sredina koje su navedene u slici 2.3. preuzetoj u cijelosti iz rada autorica.

Izvor: Knezić, D. i Opačić, A. (2021). Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj. Prva nacionalna studija o dostupnosti socijalnih usluga, str.48.

Slika 2.3. *Raspodjela dostupnih usluga za starije osobe u ruralnim (općina) ili urbanim (grad) sredinama u Republici Hrvatskoj*

U okviru Analize provedbe Europskog stupa socijalnih prava u Sisačko-moslavačkoj županiji, Agencija lokalne demokracije Sisak je utvrdila da „prema podacima iz 2011. rizik od siromaštva prema dohodovnoj metodi najveći je u općinama Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica i Dvor, a prema potrošnoj metodi u općinama Lekenik, Hrvatska Dubica i Dvor.“ Iz slike 2.4. preuzete iz Analize provedbe Europskog stupa socijalnih prava u Sisačko-moslavačkoj županiji, Agencije za lokalnu demokraciju Sisak vidljiva je stopa rizika od siromaštva u općinama Sisačko-moslavačke županije u odnosu na prosjek Republike Hrvatske.

Izvor: Agencija lokalne demokracije (2023) Analiza provedbe Europskog stupa socijalnih prava u Sisačko-moslavačkoj županiji, str.31.

Slika 2.4. *Rizik od siromaštva u općinama Sisačko-moslavačke županije*

Znanstveni radovi temeljeni na analizi dostupnih podataka o utjecanju decentralizacije u segmentu socijalne skrbi, pojedinih autora (Babić, 2018; Babić i Šućur, 2022.) pokazuju postojanje nejednakosti u dostupnosti usluga i visini naknada iz sustava socijalne zaštite, pa i starijih osoba.

Kada govorimo o ravnomjernom osiguranju kapaciteta i dostupnosti institucionalne skrbi za starije osobe, pojedine analize sugeriraju da je decentralizacija u segmentu institucionalne skrbi za starije osobe parcijalna te da je „rezultirala djelomično privatizacijom i pluralizacijom usluga skrbi o starijim osoba“, ali je i istaknula nejednakost unutar Republike Hrvatske, odnosno da „gradovi s nižim razinama siromaštva izdvajaju bitno veće iznose u prosjeku za socijalne programe“ tj. da njihovi građani „uživaju bitno veću razinu i širu lepezu socijalnih prava pokrivenih lokalnim socijalnim programima“ (Babić, 2018.). Autori Babić i Šućur (2022.) utvrđuju postojanje pravila da više razvijene lokalne jedinice ulažu više u programe socijalne zaštite, a posebno veliki gradovi koji prednjače u uvođenju novih socijalnih programa i većih socijalnih naknada (Babić i Šućur, 2022., prema Bežovan i Zrinščak, 2001.). Zanimljivo je da prema istoj analizi, Sisačko-moslavačka županija, iako prema stupnju razvijenosti među nerazvijenim županijama, ima vrlo visoka izdvajanja za socijalnu zaštitu, što se potencijalno povezuje s udjelom stanovništva u gradovima.

3. ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA

3.1. Stupanj razvijenosti Sisačko-moslavačke županije i njezinih gradova i općina

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, temeljem Zakona o regionalnom razvoju (NN, broj 147/14, 123/17., 118/18.), ocjenjuje i razvrstava jedinice lokalne i područne samouprave u razvojne skupine izračunavajući indeks razvijenosti svake pojedine jedinice. Uredbom o indeksu razvijenosti (Narodne novine, broj 131/17.) definirani su pokazatelji koji se koriste za izračun: stopa nezaposlenosti, dohodak stanovnika, indeks starenja, opće kretanje stanovništva i još nekih podataka dostupnih za sve općine, gradove i županije. Izračunom indeksa razvijenosti omogućen je jedinstveno razvrstavanje jedinica lokalne i područne samouprave po stupnju razvijenosti, a time i usmjeravanje politika poticajnih mjera prema najmanje razvijenim jedinicama kako bi se Republika Hrvatska mogla ravnomjerno razvijati, odnosno kako bi nacionalna politika bila usmjerena ravnomjernoj politici regionalnog razvoja.

Jedinice područne samouprave razvrstavaju se u četiri skupine, ovisno o indeksu razvijenosti, od I. skupine koju čine jedinice koje se prema izračunatoj vrijednosti indeksa razvijenosti nalaze u drugoj polovici ispodprosječno rangiranih jedinica pa do IV. skupine u kojoj se nalaze županije u prvoj polovici iznadprosječno rangiranih jedinica. S druge strane jedinice lokalne samouprave razvrstane su u osam skupina. Od I. skupine u kojoj se nalaze jedinice lokalne samouprave kojima je indeks razvijenosti u zadnjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica pa do VIII. skupine u kojoj se nalaze indeksi razvijenosti iz prve četvrtine iznadprosječno rangiranih jedinica.

Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti od 4. veljače 2024.godine (Narodne novine, broj 03/2024.), Sisačko-moslavačka županija je u I. skupini jedinica područne samouprave po indeksu razvijenosti, a općine i gradovi su razvrstani u šest skupina.

Tablica 3.1. *Općine i gradovi Sisačko-moslavačke županije prema skupini razvijenosti*

županija/grad/općina	skupina razvijenosti
Sisačko-moslavačka	1
Dvor	1
Gvozd	1
Donji Kukuruzari	1
Majur	1

županija/grad/općina	skupina razvijenosti
Hrvatska Kostajnica	2
Martinska Ves	3
Novska	3
Lipovljani	4
Velika Ludina	4

Hrvatska Dubica	1	Popovača	4
Sunja	1	Lekenik	4
Jasenovac	1	Petrinja	5
Topusko	2	Kutina	5
Glina	2	Sisak	6

Izvor: Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN, broj: 3/24.)

Člankom 36. Zakona o regionalnom razvoju definiran je status potpomognutih područja kao područja Republike Hrvatske koja imaju indeks razvijenosti ispod prosjeka, a to su jedinice lokalne samouprave u I. do IV. skupini te I. i II. skupina područnih jedinica. Iz tablice je jasno vidljivo da ukupno 16 jedinica lokalne samouprave ima status potpomognutog područja, kao i sama županija Sisačko-moslavačka. Najveći broj općina, čak njih 7, nalazi se u prvoj razvojnoj skupini (36,8%).

Razmatrajući regije, podaci ukazuju da je regija Hrvatska Kostajnica najnerazvijenija regija Sisačko-moslavačke županije sa svim općinama u prvoj te samo gradom Hrvatska Kostajnica u drugoj razvojnoj skupini.

3.2. Stanovništvo Sisačko-moslavačke županije

U Sisačko-moslavačkoj županiji živi 139 603 stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2021b). Na 7,9% ukupne površine Republike Hrvatske živi samo blizu 3,61% ukupnog broja stanovnika.

Prije svega povijesno gledano, na popisu stanovništva 1991. bilo je 251 078 stanovnika, od kojih je 71,09% živjelo u današnjim gradovima. Domovinski rat, iseljavanje stanovništva u inozemstvo tijekom godina, za vrijeme ekonomske krize, potres koji je pogodio Banovinu 2020. godine, neki su od razloga zašto je broj stanovnika pao za preko 44% u Sisačko-moslavačkoj županiji između popisa 1991. i popisa 2021. godine (139 603). Veći je broj ljudi iselio s područja današnjih općina, ruralnih područja, više od 59% (za razliku od gradova iz kojih se iselilo nešto više od 38%). U gradovima živi više od 78,8% stanovništva Sisačko-moslavačke županije².

² Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije. (2024) *Izvješće o stanju u prostoru Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2019.-2022. godine*. Dostupan na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: https://www.smz.hr/images/stories/sluzba/2024/23sjednica/11_Izvjescje_o_stanju_u_prostoru.pdf

Tablici 3.2 *Usporedba broja stanovnika po gradovima i općinama, s postotkom umanjenja broja stanovnika između dva popisa stanovništva 2011. i 2021. godine*

država/županija/grad/općina	površina u km ²	broj stanovnika-Popis		broj stan.po km ²		postotak umanjenja br.stan.
		2011.	2021.	2011.	2021.	
Republika Hrvatska	56 594	4 284 889	3 871 833	75,71	68,41	9,6%
Sisačko-moslavačka	4 468	172 439	139 603	38,59	31,25	19,0%

Dvor	505,69	5 570	2 996	11,01	5,92	46,2%
Majur	67,42	1 185	760	17,58	11,27	35,9%
Donji Kukuruzari	113,89	1 634	1 080	14,35	9,48	33,9%
Hrvatska Kostajnica	52,49	2 756	1 879	52,51	35,80	31,8%
Gvozd	212,36	2 970	2 047	13,99	9,64	31,1%
Hrvatska Dubica	129,57	2 089	1 462	16,12	11,28	30,0%
Sunja	288,27	5 748	4 124	19,94	14,31	28,3%
Topusko	198,68	2 985	2 222	15,02	11,18	25,6%
Glina	544,2	9 283	7 116	17,06	13,08	23,3%
Jasenovac	163,93	1 997	1 559	12,18	9,51	21,9%
Petrinja	379,26	24 671	19 950	65,05	52,60	19,1%
Lipovljani	103,38	3 455	2 807	33,42	27,15	18,8%
Martinska Ves	125,84	3 488	2 861	27,72	22,74	18,0%
Novska	319,78	13 518	11 137	42,27	34,83	17,6%
Sisak	421,39	47 768	40 121	113,36	95,21	16,0%
Kutina	294,81	22 760	19 601	77,20	66,49	13,9%
Popovača	214,75	11 905	10 255	55,44	47,75	13,9%
Velika Ludina	102,88	2 625	2 283	25,52	22,19	13,0%
Lekenik	228,38	6 032	5 343	26,41	23,40	11,4%

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021b)

Vidljivo je da je najveći postotak umanjenja broja stanovnika, upravo u ruralnim područjima Sisačko-moslavačke županije uz državnu granicu s Bosnom i Hercegovinom, području najviše stradalom u Domovinskom ratu i klasificiranom kao potpomognutom području. Svega 31,25 stanovnika živi na kvadratnom kilometru u Sisačko-moslavačkoj županiji, za razliku od prosječne naseljenosti u Republici Hrvatskoj od 68,41 stanovnika na kilometru kvadratnom. Tablici 3.3. prikazuje broj stanovnika po kilometru kvadratnom po gradovima i općinama u Sisačko-moslavačkoj županiji, od najrjeđe naseljenog područja prema najgušće naseljenom, gradu Sisku.

Tablica 3.3. *Gustoća naseljenosti županije, njezinih općina i gradova*

županija/općina/grad	gustoća naseljenosti	županija/općina/grad	gustoća naseljenosti
Sisačko-moslavačka	31,25	Velika Ludina	22,19
Dvor	5,92	Martinska Ves	22,74
Donji Kukuruzari	9,48	Lekenik	23,40
Jasenovac	9,51	Lipovljani	27,15
Gvozd	9,64	Novska	34,83
Topusko	11,18	Hrvatska Kostajnica	35,80
Majur	11,27	Popovača	47,75
Hrvatska Dubica	11,28	Petrinja	52,60
Glina	13,08	Kutina	66,49
Sunja	14,31	Sisak	95,21

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021c)

Uviđa se neravnomjernost u naseljenosti, koja je posljedica ranije prikazane deruralizacije, iseljavanja uslijed Domovinskog rata, ekonomske krize i odlaska mladih obitelji u potrazi za poslom itd. Kada govorimo o gustoći naseljenosti, radi usporedbe bitan nam je podatak Europske unije za 2019. godinu gdje je na km² u prosjeku živjelo 109 stanovnika. Najgušće je bila naseljena Malta, a najrjeđe Finska, 18 stanovnika po km² (Državni zavod za statistiku, 2021d).

Na području regije Hrvatska Kostajnica, u općinama Majur, Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica, Dvor i gradu Hrvatska Kostajnica, živi svega 5,9% stanovnika, na površini koja iznosi 19,5% Sisačko-moslavačke županije. Prosječne naseljenosti 9,41 stanovnika na km². Za razliku od regije Petrinja koja obuhvaća samo jedan grad, Petrinju, ukupne površine 379,3 km², odnosno 8,5% površine Sisačko-moslavačke županije. Na prostoru regije živi ukupno preko 14% stanovnika Županije, s preko 52,6 stanovnika na km².

Gradovi Sisak, Kutina i Petrinja najgušće su naseljene jedinice lokalne samouprave, a s druge strane Dvor, Donji Kukuruzari, Jasenovac i Gvozd, najrjeđe su naseljene općine u Sisačko-moslavačkoj županiji. Govoreći o regijama, Petrinja je najgušće naseljena, pa zatim Kutina i onda regija Sisak, što je dalje bitan podatak vezan uz koncentraciju usluga i naknada iz sustava socijalne skrbi te korisnika mirovina. Naime, cilj je utvrditi obuhvaćenost starijih osoba naknadama i primanjima iz sustava mirovinskog osiguranja i sustava socijalne skrbi te uslugama u mreži i izvan nje, odnosno da li broj osoba korisnika pojedinih prava i usluga proporcionalno raste broju starijih osoba u pojedinoj regiji. Sukladno tome, možemo procijeniti koja promatrana regija ima najveći rizik od siromaštva, a nadovezujući se na nisku gustoću

naseljenosti, veliki udio starijih osoba kojima onda dodatno prijeti rizik od socijalne isključenosti zbog prometne izoliranosti ili raštrkanosti stanovništva. Dodajući podatke o visini primanja ili broju korisnika naknada i usluga, možemo govoriti o potencijalnom riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te o potrebi pojedine usluge ili opravdanosti mjere.

3.3. Kontingent starijeg stanovništva u općinama i gradovima

Prosječne dobi od 45,9 godina i udjelom od 24,7% osoba od 65 i više godina starosti Sisačko-moslavačka županija, spada među najugroženije županije po pitanju rizika starosti. Bitan je i podatak da prema Popisu 2021. godine preko 10% stanovništva Sisačko-moslavačke županije ima 75 ili više godina, dok najmanje razvijena općina Dvor ima i preko 17%. Za razliku od Republike Hrvatske s prosjekom od 9,3% starijih osoba od 75 i više godina, odnosno 22,5% osoba starih 65 i više godina.

Tablica 3.4. *Udio starijeg stanovništva i prosječna starost stanovništva po općinama i gradovima*

županija/grad/općina	broj stanovnika	65 i više godina	% 65 i više godina	75 i više godina	% 75 i više godina	prosječna starost stanovništva
Sisačko-moslavačka	139 603	34 501	24,7%	14 036	10,1%	45,9
Dvor	2 996	1 169	39,0%	511	17,1%	53,7
Gvozd	2 047	736	36,0%	331	16,2%	53,1
Donji Kukuruzari	1 080	288	26,7%	120	11,1%	47,4
Majur	760	264	34,7%	106	13,9%	51,6
Hrvatska Dubica	1 462	437	29,9%	177	12,1%	48,7
Sunja	4 124	1 206	29,2%	507	12,3%	49
Jasenovac	1 559	457	29,3%	221	14,2%	49
Topusko	2 222	729	32,8%	317	14,3%	50,8
Glina	7 116	1 879	26,4%	763	10,7%	46,9
Hrvatska Kostajnica	1 879	573	30,5%	220	11,7%	48,7
Martinska Ves	2 861	736	25,7%	299	10,5%	46,3
Novska	11 137	2 413	21,7%	1 007	9,0%	43,9
Lipovljani	2 807	593	21,1%	226	8,1%	44
Velika Ludina	2 283	434	19,0%	176	7,7%	42,5
Popovača	10 255	2 092	20,4%	791	7,7%	43,1
Lekenik	5 343	1 195	22,4%	406	7,6%	44,8
Petrinja	19 950	4 657	23,3%	1 953	9,8%	45,2
Kutina	19 601	4 474	22,8%	1 699	8,7%	44,3
Sisak	40 121	10 169	25,3%	4 206	10,5%	46,6

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021c)

Kada razmatramo starost stanovnika u Županiji vidljivo je da je između dva popisa 2011. i 2021. godine došlo do porasta udjela stanovništva u dobi od 65 i više godina, ali i da je prosječna starost znatno porasla. U općinama živi 23,9% ukupnog broja starijih osoba Sisačko-moslavačke županije, a od toga je 41,2% starosti 75 i više godina.

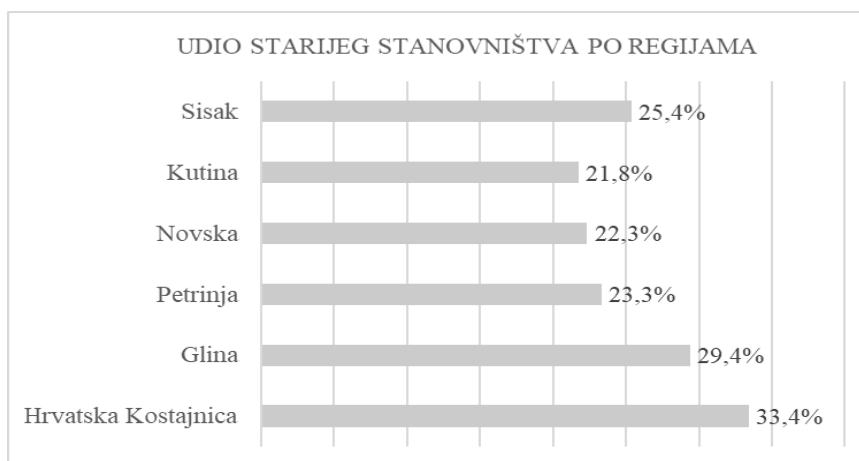
Tablica 3.5. *Kretanje udjela stanovništva starosti 65 i više godina, odnosno 75 i više godina između dva Popisa stanovništva 2011. i 2021. godine*

razlika godina	prosječna starost		županija/grad/općina	udio stanovnika 65 i više godina		razlika %	županija/grad/općina	udio stanovnika 75 i više godina		razlika %
	2011.	2021.		2011.	2021.			2011.	2021.	
2,9	43	45,9	Sisačko-moslavačka	19,53%	24,71%	5,18%	Sisačko-moslavačka	9,04%	10,05%	1,01%
4,1	49,6	53,7	Dvor	29,25%	39,02%	9,77%	Dvor	14,24%	17,06%	2,82%
2,2	50,9	53,1	Gvozd	31,72%	35,96%	4,24%	Gvozd	17,74%	16,17%	-1,57%
4,5	42,9	47,4	Donji Kukuruzari	20,99%	26,67%	5,68%	Donji Kukuruzari	9,85%	11,11%	1,26%
3,1	48,5	51,6	Majur	27,68%	34,74%	7,06%	Majur	13,25%	13,95%	0,70%
3,6	45,1	48,7	Hrvatska Dubica	23,17%	29,89%	6,72%	Hrvatska Dubica	11,73%	12,11%	0,38%
2,2	46,8	49	Sunja	25,78%	29,24%	3,46%	Sunja	12,63%	12,29%	-0,34%
3	46	49	Jasenovac	26,84%	29,31%	2,47%	Jasenovac	12,07%	14,18%	2,11%
5,3	45,5	50,8	Topusko	23,42%	32,81%	9,39%	Topusko	13,10%	14,27%	1,17%
1,1	45,8	46,9	Glina	25,02%	26,41%	1,38%	Glina	13,35%	10,72%	-2,62%
5,4	43,3	48,7	Hrvatska Kostajnica	19,30%	30,49%	11,19%	Hrvatska Kostajnica	8,67%	11,71%	3,04%
2	44,3	46,3	Martinska Ves	22,02%	25,73%	3,71%	Martinska Ves	9,60%	10,45%	0,85%
3,7	40,2	43,9	Novska	16,86%	21,67%	4,81%	Novska	7,88%	9,04%	1,16%
2,9	41,1	44	Lipovljani	17,08%	21,13%	4,05%	Lipovljani	8,42%	8,05%	-0,37%
2,4	40,1	42,5	Velika Ludina	16,72%	19,01%	2,29%	Velika Ludina	7,50%	7,71%	0,20%
2,9	40,2	43,1	Popovača	15,86%	20,40%	4,54%	Popovača	6,98%	7,71%	0,73%
3,1	41,7	44,8	Lekenik	16,53%	22,37%	5,84%	Lekenik	7,43%	7,60%	0,17%
3,2	42	45,2	Petrinja	18,63%	23,34%	4,72%	Petrinja	8,41%	9,79%	1,37%
3,4	40,9	44,3	Kutina	15,82%	22,83%	7,01%	Kutina	6,88%	8,67%	1,79%
3,1	43,5	46,6	Sisak	19,31%	25,35%	6,04%	Sisak	8,51%	10,48%	1,98%

Izvor: Državni zavod za statistiku 2011. i 2021c

O porastu prosječne starosti stanovništva po općinama i gradovima u razdoblju između 2011. i 2021. godine mora se voditi računa prilikom formiranja politike socijalnog uključivanja i ravnomjernog razvoja. Općina Topusko i grad Hrvatska Kostajnica su one koje pokazuju najveće povećanje prosječne starosti stanovništva između dva Popisa, ali najvišu prosječnu starost imaju Dvor i Gvozd što ukazuje na potrebu detaljnije analize koja će rezultirati sustavnim i ostvarivim planom ne samo skrbi, nego i demografske revitalizacije tih krajeva. Ujedno, broj osoba starih 65 i više godina značajno je narastao, a najviše u gradu Hrvatska Kostajnica i općini Dvor.

Na Slici 3.1. prikazan je udio stanovništva starijeg od 65 godina po promatranim regijama Sisačko-moslavačke županije u ukupnom stanovništvu.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021c)

Slika 3.1. Udio starijeg stanovništva po regijama

Prema Socijalnom planu Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027. u Sisačko-moslavačkoj županiji ima ukupno 21 259 starijih osoba sniženih funkcionalnih sposobnosti (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025., prema Izvješću o osobama s invaliditetom, HZJZ, 2024.). Uzmemo li u obzir i udaljenost općina od najbližih gradova, veličine općina i gustoću naseljenosti, postajemo svjesni težine života starijih osoba u ruralnim područjima Sisačko-moslavačke županije i dimenzijama potencijalne isključenosti. A pri tome ne uzimajući još uvijek tip kućanstva, mirovine ili naknade.

Tablica 3.6 prikazuje podatke iz Popisa stanovništva 2021. a vezano uz izvore prihoda za život, po općinama i gradovima (postotak stanovništva pojedinog grada ili općine koji ima prihod od rada, mirovine, socijalne naknade ili je bez prihoda, sukladno popisu iz 2021. godine).

Tablica 3.6. Stanovništva u gradovima i općinama po izvoru prihoda

država/županija/općina/grad	prihodi od rada	%	mirovine	%	socijalne naknade	%	bez prihoda	%
Republika Hrvatska	1 601 372	41,4%	1 032 709	26,7%	83 835	2,2%	907 626	23,4%
Sisačko-moslavačka županija	52 218	37,4%	41 651	29,8%	4 743	3,4%	33 016	23,6%
Dvor	884	29,5%	1.160	38,7%	143	4,8%	487	16,3%
Gvozđ	536	26,2%	767	37,5%	190	9,3%	459	22,4%
Donji Kukuruzari	319	29,5%	345	31,9%	67	6,2%	295	27,3%
Majur	209	27,5%	307	40,4%	23	3,0%	164	21,6%
Hrvatska Dubica	386	26,4%	468	32,0%	107	7,3%	402	27,5%
Sunja	1 166	28,3%	1 419	34,4%	245	5,9%	1 105	26,8%
Jasenovac	534	34,3%	543	34,8%	93	6,0%	314	20,1%
Topusko	778	35,0%	826	37,2%	86	3,9%	409	18,4%
Glina	2 267	31,9%	2 223	31,2%	276	3,9%	1 667	23,4%
Hrvatska Kostajnica	623	33,2%	656	34,9%	40	2,1%	393	20,9%
Martinska Ves	1 070	37,4%	856	29,9%	102	3,6%	675	23,6%
Novska	4 146	37,2%	2 989	26,8%	341	3,1%	3 089	27,7%
Lipovljani	1 079	38,4%	750	26,7%	64	2,3%	752	26,8%
Velika Ludina	863	37,8%	569	24,9%	81	3,5%	639	28,0%
Popovača	3 928	38,3%	2 522	24,6%	359	3,5%	2 951	28,8%
Lekenik	2 158	40,4%	1 546	28,9%	121	2,3%	1 340	25,1%
Petrinja	7 698	38,6%	5 644	28,3%	605	3,0%	4 792	24,0%
Kutina	7 559	38,6%	5 502	28,1%	568	2,9%	4 863	24,8%
Sisak	16 015	39,9%	12 559	31,3%	1 232	3,1%	8 220	20,5%

Izvor: državni zavod za statistiku (2021c)

Iz tabličnog prikaza je vidljivo da je udio osoba koje su bez prihoda zanemarivo veći u Sisačko-moslavačkoj županiji u odnosu na Republiku Hrvatsku. Udio osoba bez prihoda u gradovima i razvijenim općinama (poput Popovače, Velike Ludine, Lipovljani i Novske) možemo promatrati i kroz kontekst populacije odnosno udjela populacije u dobi do 15, odnosno 19 godina, koji se nalaze na redovitom školovanju.

3.4. Starije osobe i tip kućanstva u Sisačko-moslavačkoj županiji

Analizom dostupnih podataka Državnog zavoda za statistiku o stanovništvu u samačkim kućanstvima prema popisu iz 2021. godine utvrđeno je da Sisačko-moslavačka županija ima ukupno 29,6% privatnih samačkih kućanstva. No međutim, nama je zanimljiv podatak o broju samačkih kućanstava starijih od 65 godina, koji se penje na 56,3%, što znači da je ukupno 8 886 privatnih jednočlanih kućanstva u Sisačko-moslavačkoj županiji starije od 65 godina. Ali i ne samo to, nego je 91,81% tih kućanstava umirovljenika starijih od 65 godina života (8 158 od

ukupno 8 886 samačkih kućanstava starijih od 65 godina). Ako ćemo gledati po spolu, žene su mnogobrojnije, pa tako čine 36,5% od ukupnog broja samačkih kućanstava. Odnosno, 5 769 privatnih samačkih kućanstava su žene umirovljenice starije od 65 godina života (64,92% od ukupnog broja samačkih kućanstava starijih od 65 godina u Sisačko-moslavačkoj županiji, 8 886).

Tablica 3.7. *Prikaz privatnih i samačkih kućanstava u Republici Hrvatskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji*

ukupno privatnih kućanstava		broj samačkih kućanstava	%	privatno vlasništvo ili suvlas.	%	65+	%	umirovljenik a 65+	%	žena umirovljenica 65+	
1435440	RH	399 075	27,8%	338 606	84,8%	201 673	50,5%	188 369	47,2%	136 003	34,1%
53387	SMŽ	15 797	29,6%	13 473	85,3%	8 886	56,3%	8 158	51,6%	5 769	36,5%

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021f)

Slični rezultati dobiveni su anketiranjem osoba starih 65 i više godina od strane Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (Prilog br.2. Nacionalnog plana razvoja socijalnih usluga u razdoblju od 2021. do 2027. godine) gdje je između 3.001 ispitanika 49,06% reklo da živi samo. Ujedno je za napomenuti da je 74,1% navelo da posjeduje nekretninu za stanovanje (stan ili kuću). Nažalost, na temelju dostupnih podataka Državnog zavoda za statistiku nemamo iste podatke na nižim razinama općina i gradova, nego je isto moguće samo projicirati temeljem ukupnog broja kućanstava, broja osoba starijih od 65 godina i udjela žena u ukupnom stanovništvu pojedine općine i grada vodeći računa o podacima Državnog zavoda za statistiku (Državni zavod za statistiku, 2021e).

Sukladno podacima o broju samačkih kućanstava, na promatranom području, najveći je broj u općini Dvor, u postotku 42,5% (samo općina Gvozd na području Sisačko-moslavačke županije ima veći udio samačkih kućanstava). A za napomenuti je da je prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku čak 90,5% privatno vlasništvo ili suvlasništvo (Državni zavod za statistiku, 2021e).

Tablica 3.8. *Ukupan broj privatnih kućanstava, broj samačkih kućanstava po općinama i gradovima te udio samačkih kućanstava starijih osoba*

ukupno privatnih kućanstava	općina/grad	broj samačkih kućanstava	udio %	privatno vlasništvo ili suvlas.	udio %
1367	Dvor	581	42,5%	526	90,5%
956	Gvozd	410	42,9%	337	82,2%
435	Donji Kukuruzari	162	37,2%	150	92,6%
327	Majur	120	36,7%	106	88,3%
609	Hrvatska Dubica	223	36,6%	207	92,8%
1701	Sunja	607	35,7%	545	89,8%
681	Jasenovac	258	37,9%	247	95,7%
908	Topusko	343	37,8%	287	83,7%
2743	Glina	991	36,1%	732	73,9%
801	Hrvatska Kostajnica	279	34,8%	255	91,4%
1029	Martinska Ves	298	29,0%	277	93,0%
3935	Novska	973	24,7%	885	91,0%
983	Lipovljani	239	24,3%	218	91,2%
788	Velika Ludina	203	25,8%	191	94,1%
3576	Popovača	908	25,4%	785	86,5%
1943	Lekenik	503	25,9%	464	92,2%
7446	Petrinja	2 086	28,0%	1 698	81,4%
7164	Kutina	1 821	25,4%	1 633	89,7%
15995	Sisak	4 792	30,0%	3 930	82,0%

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021e)

3.5. *Starije stanovništvo Sisačko-moslavačke županije u kontekstu korisnika mirovine i nacionalne naknade*

Skoro pa jedna trećina stanovništva Sisačko-moslavačke županije je korisnika neke vrste mirovine ili nacionalne naknade za starije osobe iz okvira nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, točnije 30,65%, u mjesecu rujnu 2025. godine, prema prikupljenim podacima od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Korisnika mirovine svih vrsta, priznatih prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji i Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, uz primjenu i bez primjene međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i uredbi Europske unije u Sisačko-moslavačkoj županiji ima ukupno na isplati u listopadu 2025. (mirovina za rujnu 2025. godine) 41 776, što je 29,92% stanovništva Sisačko-moslavačke županije.

Za ovaj rad će nam biti najznačajnija starosna mirovina, ali priznata temeljem odredbi Zakona o mirovinskom osiguranju i bez primjene međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i uredbi Europske unije. Razlog tome je što najveći broj starijih osoba ima upravo priznato pravo na starosnu mirovinu, zanemarujući prijelazno razdoblje za žene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, a uzevši u obzir način izračuna mirovine na temelju cjelokupnog staža ostvarenog u Republici Hrvatskoj. Naime, pojedini propisi koji se primjenjuju na ostvarivanje prava na mirovinu imaju propisane i posebne uvjete, pa se izračun može vršiti i po deset najboljih godina, zbog čega su iznosi prosječne mirovine znatno drugačiji, pa i veći od starosnih mirovina priznatih na temelju Zakona o mirovinskom osiguranju. Nadalje, kod primjene međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije, valja voditi računa o ukupnom stažu u Republici Hrvatskoj, pa se u prosječni staž i mirovinu uzimaju i podatci korisnika mirovine koji su u Republici Hrvatskoj ostvarili i jednu godinu staža i za istu primaju mirovinu, ali uz nepoznat podatak o tome da li je i koliko mirovinu korisnik ostvario u inozemstvu. To u konačnici smanjuje prosječnu mirovinu, a ne daje nam potencijalno relevantan podatak o visini primanja umirovljenika jer je za očekivati da je takav korisnik ostvario pravo na mirovinu u inozemstvu u nepoznatom iznosu.

U Sisačko-moslavačkoj županiji zabilježen je rast ukupnog broja korisnika starosne mirovine, kao i prosječnog staža i svote mirovine u razdoblju od 2022. do 2025. godine (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2025.). Ukupno u Sisačko-moslavačkoj županiji ima 14 252 korisnika starosne mirovine priznate primjenom Zakona o mirovinskom osiguranju za mjesec rujan 2025. (isplata u listopadu 2025.; Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2025.), odnosno 10,21% stanovništva ima priznato to pravo. U 54% su korisnice žene s prosječnom starosnom mirovinom 584,76 eura, ostvarene na temelju prosječnog staža u trajanju 29 godina. Pregledom broja korisnika po grupama svota mirovina, utvrđeno je da se u grupama iznad 600,01 eura, nalazi svega 42,3% korisnica. Kada govorimo o grupama svota mirovina i svotama iznad ili ispod 600,01 eura, mislimo na najbližu grupu pragu rizika od siromaštva za 2024. godinu za jednočlano kućanstvo. Sukladno dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku (Državni zavod za statistiku, 2021a) prag rizika od siromaštva za jednočlano kućanstvo 2024. za godinu dana iznosi 7 407,00 eura odnosno 617,25 eura mjesečno.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ima podjelu korisnika po grupama svota (do 70,00, od 70,01 do 140,00, od 140,01 do 200,00, tako do 1 500,00 te od 1 500,00 naviše eura) u koje smješta korisnike po vrstama prava. Sukladno toj podjeli izvršena je analiza podataka. Budući je stopa rizika od siromaštva u grupi 600,01 do 670,00 eura, prilikom izračuna udjela korisnika

koji imaju mirovinu u razini ili više od praga rizika od siromaštva, uziman je i podatak o broju korisnika u toj grupi.

S druge strane, 45,67% je korisnika starosne mirovine muškaraca koji primaju prosječnu mirovinu u iznosu 735,27 eura, za prosječno 33 godine i 5 mjeseci staža. 67% njih prima mirovinu koja je veća od 600,01 eura.

Tablica 3.9. Podjele broja korisnika s primanjima do 600,00 eura i iznad po spolu

mirovina za rujan 2025 (isplata u listopada 2025.)	
broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	broj korisnika starosne mirovine iznad 600,01e
6 614	7 638
46,41%	53,59%
žene	
broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	broj korisnika starosne mirovine iznad 600,01e
4 467	3 275
57,70%	42,30%
muškarci	
broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	broj korisnika starosne mirovine iznad 600,01e
2 147	4 363
32,98%	67,02%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

Razlika u svoti mirovine između korisnika žena i muškaraca djelomično je uvjetovana duljim prosječnim stažem muškaraca, a djelomično i visinom primanja odnosno plaće žena za vrijeme rada. Ovaj problem je prepoznat na svim razinama, te je uvršten kao cilj u strateške dokumente koji se bave radom, rodnom ravnopravnošću, mirovinskim sustavom i socijalnom uključenosti (Pinkus, Ruer, 2025.).

Pregledom dobivenih podataka od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje po općinama i gradovima, a promatranjem predloženih regija, utvrđeno je sljedeće:

- U regiji Hrvatska Kostajnica je ukupno 35,8% umirovljenika, korisnika svih vrsti mirovine, priznatih i primjenom međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije. 75,43% korisnika mirovina na tom području imaju priznato pravo na mirovinu sukladno Zakonu o mirovinskom osiguranju bez primjene međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije, a 36,4% su starosne mirovine. Najveći udio umirovljenika je u općini Dvor 42,3%, ali i najveći udio

korisnika starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (44,6%). No međutim, promatrajući prosječan staž i visinu mirovine, najniži iznos prosječne starosne mirovine imaju stanovnici Donjih Kukuruzara 349,11 eura, za 20 godina staža. Ali i najniži udio korisnika starosne mirovine s primanjima iznad 600,01 eura, svega 8%.

Općine Hrvatska Dubica i Majur te grad Hrvatska Kostajnica imaju u prosjeku manji udio korisnika starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju bez primjene međunarodnih ugovora, nego općine Dvor i Donji Kukuruzari. Ali stanovnici spomenutih općina i grada imaju znatno veći prosječni staž korisnika, koji se kreće od nešto više od 26 godina u Majuru, pa do skoro 29 godina u Hrvatskoj Kostajnici, što je potencijalno vezano s blizinom drvne i tekstilne industrije koja je bila razvijena tijekom ranijih godina na tom području, a s obzirom na način izračuna mirovine znatno utječe na visinu. Tako korisnici imaju znatno viši prosječni iznos starosne mirovine u Hrvatskoj Dubici od 585,91 eura, Hrvatskoj Kostajnici 552,23 eura te u Majuru 498,49 eura. Samim time i udio korisnika sa starosnom mirovinom višom od 600,01 eura je znatno veći, u Hrvatskoj Kostajnici iznosi 44,6% korisnika. Za napomenuti je da je za očekivati i da će mirovine u urbanim sredinama biti znatno veće zbog mogućnosti odabira zaposlenja, ali i većeg broja bolje plaćenih poslova u jedinicama javne uprave, obveznog socijalnog osiguranja, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, gdje je i najveći broj zaposlenih osoba (Državni zavod za statistiku, 2021b). Sukladno gore spomenutom, u gradu Hrvatska Kostajnica je i najveći broj korisnika starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika, s prosječnim stažem preko 42 godine te s mirovinama iznad praga rizika od siromaštva ili prema razredima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, iznad 600,01 eura. U tablici 2.10. je prikazan iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije s prosječnim stažem te brojem i udjelom korisnika čije mirovine iznose do 600,00 eura.

Tablica 3.10. *Iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Hrvatska Kostajnica*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Donji Kukuruzari	100	349,11	20 00 01	92	92,00%
Dvor	566	417,16	23 00 19	468	82,69%
Hrvatska Dubica	112	585,91	28 05 28	62	55,36%
Hrvatska Kostajnica	293	552,23	28 11 16	184	62,80%
Majur	77	498,49	26 04 11	55	71,43%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

- Na području regije Glina preko 32% stanovnika su korisnici neke vrste mirovine priznate prema važećim propisima iz sustava mirovinskog osiguranja. 79,17% korisnika mirovina na tom području imaju priznato pravo na mirovinu sukladno Zakonu o mirovinskom osiguranju bez primjene međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije, a 59,3% su starosne mirovine priznate sukladno Zakonu o mirovinskom osiguranju.

Najveći udio je korisnika mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju bez primjene međunarodnih ugovora i uredbi Europske unije u općini Gvozd, 84,33%, gdje vidimo sličnost s općinom Dvor iz regije Hrvatska Kostajnica, dvije krajnje općine na jugu, jugozapadu Sisačko-moslavačke županije. S prosječnim staže za izračun mirovine od 22 godine, općina Gvozd ima najnižu prosječnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u iznosu 398,25 eura, od svih drugih jedinica u regiji, te samo 14,4% korisnika s mirovinom iznad 600,01 eura. Kada govorimo o starosnim mirovinama prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, prosječna mirovina, za približno isti prosječni broj godina staža, je 402,24 eura za preko 51% ukupnog broja korisnika mirovine općine Gvozd. Daljnjom analizom, općina Topusko se ističe u ovoj skupini kao jedinica s najvećim prosječnim stažem od 28 godina i 10 mjeseci te najvišom prosječnom mirovinom priznatom prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u svoti 547,13 eura, iako sa znatnom razlikom u stažu i svoti između muškaraca i žena. Uspoređujući mirovine s pragom rizika od siromaštva za 2024. godinu, što je zadnji poznati podatak, ukupno bi oko 40% korisnika bilo s mirovinom u razini stope ili višoj od stope rizika od siromaštva, odnosno u grupi mirovina iznad 600,01 eura. S obzirom na mogućnost zaposlenja u općini Topusko (lječilište, hotel, industrija metalnih konstrukcija, kamenolom) za očekivati je duže trajanje staža i veće mirovine korisnika, kao i veći udio korisnika starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika, u odnosu na ostale jedinice u grupi.

U nastavku, tablica 3.11. s prikazom iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije s prosječnim stažem te brojem i udjelom korisnika čije mirovine iznose do 600,00 eura, što je znatno ispod stope rizika od siromaštva.

Tablica 3.11. *Iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Glina*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Gvozd	351	402,24	22 00 13	299	85,19%
Topusko	337	568,8	28 04 12	199	59,05%
Glina	1 036	535,53	25 11 00	672	64,86%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

- Prosječna mirovina u Petrinji iznosi 590,48 eura, na temelju prosječnog staža od 30 godina i 02 mjeseca za korisnike mirovina priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. Ukupan udio korisnika mirovine u ukupnom stanovništvu je 28,2%, nešto manji nego u prethodno dvije promatrane regije Glina i Hrvatska Kostajnica. Preko jedne trećine je korisnika starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. U prosjeku iznosi 622,97 eura, za prosječno 30,5 godina staža. No međutim, žene su većinski korisnici s prosječno 28 godina i 7 mjeseci staža i iznosom približno 11% manjim od prosječne starosne mirovine u Petrinji odnosno 23,6% manjim od prosječne svote mirovine muškaraca, a koji imaju 4 godine više prosječnog staža. U prosjeku je preko 49% mirovina u razredima od 600,01 eura naviše.

Kako bismo mogli pratiti daljnje mjere i planirane radnje u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti starijih osoba u nastavku je prikaz broja i udjela korisnika čije mirovine iznose do 600,00 eura (tablica 3.12.).

Tablica 3.12. *Iznos prosječne starosne mirovine u Petrinji*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Petrinja	2 054	622,97	30 06 18	1 039	50,58%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

- Podatci za općinu Lipovljani i Jasenovac te grad Novsku pokazuju da je korisnika mirovine 27,81% u ukupnom broju stanovnika, ali je znatno mali udio korisnika starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u ukupnom broju korisnika mirovine, svega 30%. Najveći udio ima općina Jasenovac 34,6%, s prosječnom mirovinom 651,78 eura i stažem 31 godinu i 7 mjeseci. Osim toga, općina ima i najveći udio mirovina iznad 600,01 eura, ukupno 59,1% starosnih mirovina prelazi taj iznos. No međutim, sagledamo li prosječnu starosnu mirovinu i prosječni staž na temelju kojega je ta mirovina određena odvojeno za muškarce i žene, uočiti ćemo veliku razliku. Žene, korisnice starosne mirovine u Jasenovcu imaju čak 8 godina i 5 mjeseci, u prosjeku manje staža od muškaraca. Tako je prosječni staž žena 26 godina i 5 mjeseci, a muškaraca 34 godina i 10 mjeseci za odlazak u starosnu mirovinu. Vodeći računa o tome da su žene, sadašnje umirovljenice tijekom radnog vijeka potencijalno imale manje plaće, a uzevši u obzir i način izračuna mirovine ovisno o godinama staža i primanjima tijekom cijelog radnog vijeka, mirovina žena korisnica u općini

Jasenovac je znatno manja i iznosi 517,85 eura, u odnosu na 738,07 eura muškaraca. Dakle, čak četiri petine korisnika starosne mirovine, muškaraca prima mirovine više od 600,01 eura, a samo nešto manje od jedne trećine korisnika. Ali takva situacija je u svim jedinicama regije Novska. Općina Lipovljani bilježi razliku od oko 270 eura i 8 godina staža u prosjeku. Dok je općina Velika Ludina iz regije Kutina i dalje jedinica u kojoj je najviše vidljiva razlika u prosječnoj starosnoj mirovini prema Zakonu o mirovinskom osiguranju muškaraca i žena.

Razmatrajući potencijalne uzroke, a budući se radi o dvije regije u kojima je jaka naftna i kemijska industrija, potencijalno se može govoriti i o preferencijski muškim zanimanjima, radu u smjenama, samim time i bolje plaćenim poslovima.

Tablica 3.13. *Iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Novska*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Jasenovac	171	651,78	31 07 20	70	40,94%
Novska	943	680,37	33 03 12	397	42,10%
Lipovljani	178	657,78	32 03 11	81	45,51%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

- Trend velike razlike u iznosu starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju između muškaraca i žena, iz regije Novska, je vidljiv i ovdje, na području oko grada Kutine. Uzrok uistinu može biti upravo u najrazvijenijoj i stabilnoj kemijskoj, petrokemijskoj, naftnoj, elektroničkoj i građevinskoj industriji, proizvodnji i prodaji u Moslavini, s zanimanjima koja su preferencijski prioritetno muška zanimanja. Shodno tome, možda je upravo to, uz visinu plaće, smjenski rad, ali i veći broj godina prosječnog staža, uzrok da prosječna starosna mirovina korisnice u Velikoj Ludini iznosi 539,57 eura za prosječni staž od nešto više od 27 godina, a prosječna ista vrsta mirovine muškarca 840,28 eura za 34 godine staža na temelju kojeg se računa mirovina. U ostalim jedinicama postoji znatna razlika, ali nije toliko izražena kao u Velikoj Ludini.

Na području ovih jedinica, ukupno je najmanji udio umirovljenika među stanovništvom regije, 26,57%, u odnosu na druge regije. Isto se odnosi i na broj korisnika starosne mirovine priznate prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. Ali kada gledamo odnos broja umirovljenika regije u odnosu na broj stanovnika u Sisačko-moslavačkoj županiji, regija Sisak i nakon nje regija Kutina imaju najveći udio (Kutina 6,12%). Analizom podataka o visini mirovina i grupa svota,

vidljivo je da većina korisnika ima prosječnu mirovinu iznad 600,01 eura (od Velike Ludine s udjelom 51,7% do Kutine, kao sjedišta petrokemijske industrije, s 65,9% mirovina većih). Upravo ovi podatci potvrđuju tezu da je ovo radno aktivno područje Sisačko-moslavačke županije s najrazvijenijom industrijom.

Tablica 3.14. *Iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Kutina*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Velika Ludina	149	701,02	30 11 06	72	48,32%
Popovača	691	724,71	33 01 24	286	41,39%
Kutina	1 555	747,74	33 09 17	530	34,08%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

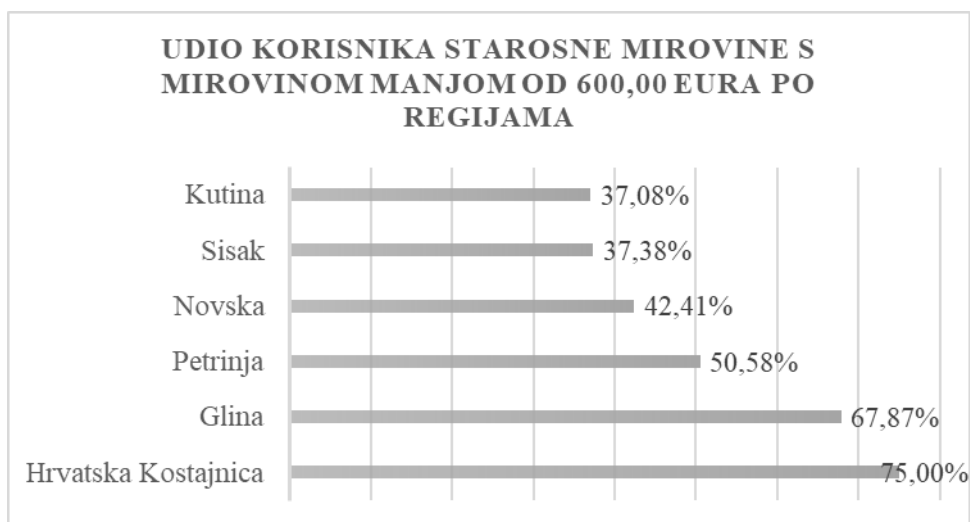
- Promatrajući podatke za općine u neposrednoj blizini i grad Sisak, a vezano za udio korisnika mirovine u ukupnom broju stanovnika, ono se proteže od 17,62% u Martinskoj Vesi do 33,64% svih korisnika mirovine u Sisku. Starosnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju prima 33,8% korisnika mirovine, pretežno žene. Najnižu prosječnu svotu mirovine ima općina Martinska Ves, najmanja jedinica, za 24 godine i 9 mjeseci staža, a najviše grad Sisak 739,84 eura za prosječni staž 33 godine i 9 mjeseci.

Tablica 3.15. *Iznos prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Sisak*

općina/grad	broj korisnika starosne mirovine	prosječna svota starosne mirovine	prosječni staž	broj korisnika starosne mirovine do 600,00 eura	udio %
Sunja	423	492,11	25 06 20	284	67,14%
Martinska Ves	239	473,92	24 09 17	176	73,64%
Lekenik	416	662,89	31 10 20	179	43,03%
Sisak	4 561	739,84	33 09 00	1 469	32,21%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

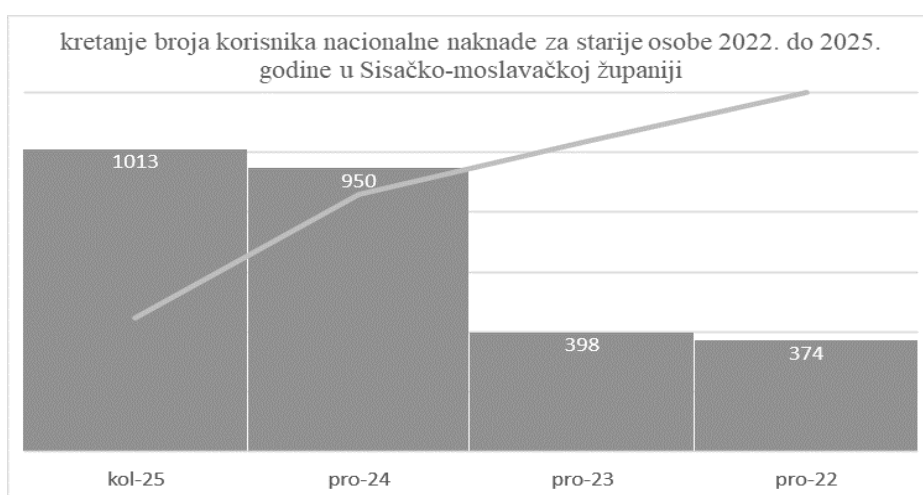
Slika u nastavku pokazuje rezultate analize podatka o udjelu starosnih mirovina ispod 600,00 eura u ukupnom broju starosnih mirovina priznatih prema Zakonu o mirovinskom osiguranju po regijama.

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

Slika 3.2. *Udio korisnika starosne mirovine s mirovinom manjom od 600,00 eura po regijama*

Pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe može ostvariti hrvatski državljani stariji od 65 godina s prebivalištem u Republici Hrvatskoj najmanje 10 godina neprekidno prije podnošenja zahtjeva, kojim mjesečni prihod po članu kućanstva nije veći od 300,00 eura. Pravo ne može ostvariti korisnik mirovine (osim iznimno ukoliko se na zahtjev korisnika isplata mirovine obustavi), korisnik zajamčene minimalne naknade te korisnik usluge smještaja iz sustava socijalne skrbi. U Sisačko-moslavačkoj županiji, u kolovozu 2025. godine (a na isplati u rujnu 2025.godine) imamo 1.013 korisnika nacionalne naknade za starije osobe, odnosno 0,73% ukupnog stanovništva.

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, listopad 2025.

Slika 3.3. *Kretanje broja korisnika nacionalne naknade za starije osobe u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2022. do 2025. godine*

Po regijama zabilježeni su sljedeći podatci o broju korisnika nacionalne naknade:

- Najveći udio korisnika nacionalne naknade za starije osobe u ukupnom broju starijih osoba je u regiji Hrvatska Kostajnica, ukupno 5,13% (općina Majur 6,82%, a najmanje općina Hrvatska Dubica 3,89%)
- Područje Novske s okolnim općinama broji 4,13% korisnika nacionalne naknade za starije osobe od ukupnog broja starijih osoba u regiji, najviše u općini Jasenovac 5,3%
- Prateći kretanje broja korisnika nacionalne naknade za starije osobe u regiji Glina, ono se povećalo za preko 140% u razdoblju od prosinca 2022. do kolovoza 2025. godine, ali broj korisnika nacionalne naknade u ukupnom stanovništvu u dobi 65 i više u rujnu 2025. godine iznosi 2,57% (najveći udio korisnika nacionalne naknade 3,67% je u Gvozdu)
- U Petrinji je 3,26% korisnika nacionalne naknade među starijim osobama
- Kutinsko područje ima 204 korisnika nacionalne naknade za starije osobe, odnosno 2,91% stanovništva starosti 65 i više godina

Općina Sunja ima udio korisnika 5,22%, a grad Sisak najmanje, svega 1,54% korisnika nacionalne naknade za starije osobe među starijim osobama regije Sisak.

Tablica u nastavku daje detaljan prikaz analiziranih podataka o broju korisnika starosne mirovine i korisnika nacionalne naknade, ali i o udjelu starijih osoba u ukupnom stanovništvu regije.

Tablica 3.16. *Prikaz udjela korisnika nacionalne naknade za starije osobe i korisnika starosne mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u regijama*

regija	udio površine SMŽ	gustoća naseljenosti	udio 65+ u regiji	udio korisnika nacionalne naknade u stanovništvu 65+ regije	udio starosnih mirovina u ukupnom broju mirovina regije
Hrvatska Kostajnica	19,5	9,41	33,4	5,13	39,2
Petrinja	8,5	52,6	23,3	3,26	36,5
Glina	21,4	11,9	29,4	2,57	46,9
Kutina	13,7	52,5	21,8	2,91	28
Novska	13,1	26,4	22,3	4,13	30
Sisak	40,8	28,8	25,4	2,16	33,8

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021c), Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (listopad 2025.)

3.6. *Starije stanovništvo Sisačko-moslavačke županije kroz socijalne naknade i usluge*

S obzirom na obuhvat podataka koje je dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike iz godišnjih statističkih izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj te na temelju dobivenih podataka Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Županijske službe, na razini područnih ureda, utvrđeno je sljedeće:

- Usprkos nižim primanjima svega je 5 umirovljenika i 54 starije osobe korisnika zajamčene minimalne naknade na području Područnog ured Hrvatska Kostajnica Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Uslugu smještaja koristi 47 stanovnika, a od toga preko 80% koristi i naknadu za osobne potrebe budući im sredstva nisu dovoljna za namirenje osobnih troškova. Na cijelom području ima 59 korisnika naknade za ugroženog kupca energenata i 77 korisnika jednokratne naknade.
- Prema dobivenim podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad za Područni ured Glina, od ukupno 3 344 starije osobe, 68 je korisnika starijih osoba 65 i više godina zajamčene minimalne naknade, a 8 je korisnika mirovine.

Ukupno je 101 korisnik usluge smještaja u dobi od 65 i više godina prema podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, što je 3,02% starijih osoba regije i ujedno je najveći udio korisnika među regijama, a 81 je korisnik naknade za osobne potrebe sukladno članku 44. Zakona o socijalnoj skrbi. Jednokratnu naknadu zbog podmirenja izvanrednih troškova nastalih zbog trenutačnih životnih okolnosti (Zakon o socijalnoj skrbi, NN broj 18/22., 46/22., 119/22., 71/23. i 61/25., čl.45.st.1.) jednom ili više puta koristilo je 2,51% starijih građana regije na dan 31. listopada 2025.godine. Dok naknadu za ugroženog kupca energenata koristi 76 starijih osoba.

- U Petrinji je situacija nešto drugačija, od prethodne dvije regije, a po pitanju socijalnih naknada i usluge smještaja. 55 je korisnika starijih osoba zajamčene minimalne naknade na dan 31. listopada 2025., a umirovljenika je 19, što je znatno više u apsolutnom iznosu nego u bilo kojoj drugoj regiji. Žene kao korisnici zajamčene minimalne naknade prevladavaju. Hrvatski zavod za socijalni rad je priznao pravo na uslugu smještaja 83 korisnika, a 66 korisnika prima naknadu za osobne potrebe, što je 79,5%. Jednokratnu naknadu jednom ili više puta koristilo je 32 starije osobe, a naknadu za ugroženog kupca energenata koristi 74 starije osobe na području Petrinje.

- Preko 2% stanovništva starije životne dobi koristi uslugu smještaja prema rješenju Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Područnog ureda u Novskoj, a njih skoro četiri petine koristi naknadu za osobne potrebe. Regija Novska ima svega 28 korisnika zajamčene minimalne naknade starijih osoba i 3 umirovljenika. Malo je korisnika naknade za ugroženog kupca energenata, svega 31, a 29 je korisnika jednokratne naknade.
- Prema dostavljenim podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad na području Područnog ureda Kutina uslugu smještaja koristi 138 osoba, a naknadu za osobne potrebe 110 korisnika smještaja starijih osoba. Analizom je utvrđena zanimljivost, koja je svojstvena i regiji Novska, a to je da su većina korisnika smještaja muškarci starije osobe. 50 građana starije životne dobi koristi naknadu za ugroženog kupca energenata.
- Analizirajući prikupljene podatke o socijalnim naknadama, niti regija Sisak ne odstupa značajnije od drugih regija. Uslugu smještaja koristi 300 korisnika promatrane skupine, a 242 su korisnika naknade za osobne potrebe korisnika smještaja. Samo je 57 korisnika zajamčene minimalne naknade starijih od 65 godina i 10 umirovljenika na području cijelog Područnog ureda Sisak. Korisnika jednokratne naknade ima svega 69, a zanemarivo je manje korisnika naknade za ugroženog kupca energenata na području Područnog ureda Sisak

Tablica 3.17. *Podaci o svim promatranim naknadama i usluzi smještaja po regijama i ukupno za Sisačko-moslavačku županiju u odnosu na broj starijih stanovnika.*

regija	broj stanovnika s 65 i više	zajamčena minimalna naknada	65+	usluga smještaja	65+	naknada za osobne potrebe	65+	Naknada za ugroženog kupca energenata	65+	jednokratna naknada	65+
			udio (%)		udio (%)		udio (%)		udio (%)		udio (%)
Hrvatska Kostajnica	2.731	54	1,98%	47	1,72%	38	1,39%	59	2,16%	77	2,82%
Glina	3.344	68	2,03%	101	3,02%	81	2,42%	76	2,27%	84	2,51%
Petrinja	4.657	55	1,18%	83	1,78%	66	1,42%	74	1,59%	32	0,69%
Novska	3.463	28	0,81%	77	2,22%	61	1,76%	31	0,90%	29	0,84%
Kutina	7.000	45	0,64%	138	1,97%	110	1,57%	50	0,71%	22	0,31%
Sisak	13.306	57	0,43%	300	2,25%	242	1,82%	67	0,50%	69	0,52%

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021c) i Hrvatski zavod za socijalni rad, listopad 2025.

3.6.1. Pružatelji socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji

U Sisačko-moslavačkoj županiji prema Registru pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi (Registru pružatelja), ima ukupno 48 registriranih pružatelja usluge socijalne skrbi za starije osobe.

U nastavku je popis pružatelja socijalnih usluga razvrstanih po promatranim regijama iz Registra pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi (Registra pružatelja) pri Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Iz popisa je vidljiva neravnomjerna raspodjela pružatelja socijalnih usluga na području Sisačko-moslavačke županije.

Tablica 3.18 *Popis pružatelja socijalnih usluga starijim osobama po promatranim regijama*

Hrvatska Kostajnica
HRVATSKI CRVENI KRIŽ GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA HRVATSKA KOSTAJNICA
HRVATSKI CRVENI KRIŽ- OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA DVOR
UDRUGA ZA SMJEŠTAJ, SKRB I NJEGU OSMIJEH DVOR
Glina
DENI KUDELIC
DOM ZA STARIJE OSOBE GLINA
ENA ZORIĆ
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA GLINA
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA GVOZD
HRVATSKI CRVENI KRIŽ, OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA TOPUSKO
MARTINA RADENIĆ
OBITELJSKI DOM PEREKOVIĆ j.d.o.o.
Petrinja
CENTAR ZA POMOĆ U KUĆI SELECTSTAR
DOM ZA STARIJE OSOBE PETRINJA
HRVATSKI CRVENI KRIŽ GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA PETRINJA
IN-FLAGRANT j.d.o.o. za usluge
IVAN REBIĆ
NOVI DOM I.Q. d.o.o.
UDRUGA MLADIH NOVI SVIJET
UDRUGA POMOĆ STARIJIM OSOBAMA
Udruga za pomoć i njegu starim i nemoćnim osobama STAR
Novska
ANELA ROŽIĆ
CENTAR ZA POMOĆ I NJEGU JASENOVAC
DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE RAMONA j.d.o.o. za usluge
LIDIJA IVANUŠIĆ
MATEA KOVAČEVIĆ
Kutina

DRUŽBA SINOVA BEZGRJEŠNE - KUĆA FRA IVANA BONIFACIJA PAVLETIĆA
MIRJANA MARANIĆ j.d.o.o. za usluge i trgovinu
MOD 2018. d.o.o.
Obiteljski dom Jurković d.o.o.
UDRUGA NEZAPOSLENIH U KUTINI
VEDRAN OSTOJIĆ
Sisak
ANITA MAHIĆ
DOM ZA ODRASLE OSOBE SVJETLOST
DOM ZA STARIJE OSOBE SISAK
ELVIS SALIJEVA
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA SISAK
MARIJAN SARKOTIĆ
MARIJANA MIHANIĆ (ex. LOVREKOVIĆ)
PREBEG USLUGE d.o.o. za usluge i trgovinu
REBIĆ DOM
ROGULJA d.o.o. za usluge
SMJEŠTAJ AD ASTRA d.o.o.
Udruga hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a Sisačko-moslavačke županije
UDRUGA SLIJEPIH SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE - SISAK
UDRUGA ZA POMOĆ STARIJIM OSOBAMA TREĆA DOB SUNJA
USTANOVA ZA ZDRAVSTENU NJEGU U KUĆI SVJETLOST
USTANOVA ZA ZDRAVSTVENU NJEGU - Marija
ZLATNI OSMIJEH d.o.o.

Napomena: Nazivi pružatelja socijalnih usluga za starije osobe preuzeti su kako su upisani u Registar pružatelja

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Registar pružatelja

3.6.1.1. Domovi za starije osobe i obiteljski domovi

Starenje stanovništva, produljenje životnog vijeka, ali i s tim nastanak i razvoj kroničnih oboljenja, reflektira se na mirovinski sustav, zdravstveni sustav, ali uvjetuje i potrebu za dugotrajnom skrbi za starije osobe, u svim oblicima, kroz ustanove i van njih (Pinkus, Ruer, 2025.).

Sisačko-moslavačka županija je osnivač tri doma za starije osobe: Dom za starije osobe Sisak, Dom za starije osobe Glina i Dom za starije osobe Petrinja (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.).

Pučka pravobraniteljica je u svojem Izvješću za 2024. godinu navela

prostor Doma u Sisku, unatoč oštećenjima od potresa, lijepo je uređen, sobe su funkcionalne i primjerno opremljene, zajednički prostori uređenjem podsjećaju na kućnu atmosferu, što korisnicima osigurava primjerene uvjete smještaja. Gradski park u neposrednoj blizini dodatno podiže kvalitetu života. Dodatno, korisnicima se nude brojne aktivnosti...

ali je navela i da je potrebno osigurati frekventniju primarnu zdravstvenu zaštitu kroz uslugu liječnika, puni opseg stomatološke zaštite, a nije osigurana ni ginekološka zaštita nepokretnim korisnicima osim u hitnim slučajevima kada se osigurava odlazak u bolnicu.

Tablica 3.19. Registrirani pružatelji usluge smještaja

REGISTRIRANI PRUŽATELJI USLUGE SMJEŠTAJA		
Hrvatska Kostajnica		utvrđen kapacitet
UDRUGA ZA SMJEŠTAJ, SKRB I NJEGU OSMIJEH DVOR	Dvor	14
Glina		
DENI KUDELIĆ	Glina	8
DOM ZA STARIJE OSOBE GLINA	Glina	104
ENA ZORIĆ	Glina	12
MARTINA RADENIĆ	Glina	10
OBITELJSKI DOM PEREKOVIĆ j.d.o.o.	Glina	17
Petrinja		
DOM ZA STARIJE OSOBE PETRINJA	Petrinja	207
IN-FLAGRANT j.d.o.o. za usluge	Mošćenica	19
IVAN REBIĆ	Petrinja	20
NOVI DOM I.Q. d.o.o.	Petrinja	16
Novska		
ANELA ROŽIĆ	Novska	18
DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE RAMONA j.d.o.o. za usluge	Novska	14
LIDIJA IVANUŠIĆ	Novska	10
MATEA KOVAČEVIĆ	Novska	14
Kutina		
MIRJANA MARANIĆ j.d.o.o. za usluge i trgovinu	Velika Ludina	6
MOD 2018. d.o.o.	Popovača	15
Obiteljski dom Jurković d.o.o.	Kutina	20
VEDRAN OSTOJIĆ	Kutina	18
Sisak		
ANITA MAHIĆ	Sisak	18
DOM ZA ODRASLE OSOBE SVJETLOST	Sisak	42
DOM ZA STARIJE OSOBE SISAK	Sisak	357

ELVIS SALIJEVA	Sisak	10
MARIJAN SARKOTIĆ	Sisak	10
MARIJANA MIHANIĆ (ex. LOVREKOVIĆ)	Sisak	15
PREBEG USLUGE d.o.o. za usluge i trgovinu	Sisak	17
REBIĆ DOM	Sisak	9
ROGULJA d.o.o. za usluge	Sisak	30
SMJEŠTAJ AD ASTRA d.o.o.	Sisak	34
USTANOVA ZA ZDRAVSTENU NJEGU U KUĆI SVJETLOST	Sisak	17
USTANOVA ZA ZDRAVSTVENU NJEGU - MARIJA	Sisak	9
ZLATNI OSMIJEH d.o.o.	Sisak	13

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Registar pružatelja

Analizom dostupnih podataka vidljivo je da registrirani smještajni kapaciteti iznose nešto preko 1.100 mjesta, što potvrđuje znatan nedostatak kapaciteta u Sisačko-moslavačkoj županiji. Prema podacima iz Nacionalnog plana razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine u Republici Hrvatskoj, a koji su bili relevantni u trenutku donošenja, je postojao smještaj za 3,68% osoba u dobi od 65 i više godina, dok je u Europskoj uniji prosjek bio oko 5%. Sisačko-moslavačka županija u 2025. godini ima, prema Registru pružatelja socijalnih usluga, smještajne kapacitete za nešto više od 3,2% osoba dobi 65 i više godina. Nadalje, prostori razmještaj obiteljskih domova i domova za starije osobe nije ravnomjeran, najmanje registriranih pružatelja ima u regiji Hrvatska Kostajnica i Novskoj. Što se tiče Kutine, situacija isto nije puno bolja, ali tamo postoji i dislocirana jedinica Doma za starije osobe Sisak, sa smještajnim kapacitetom od 61 korisnika.

Uslugu smještaja ili organiziranog stanovanja sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, koristi 396 korisnika u Sisačko-moslavačkoj županiji te Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027. navodi da „između očekivanih i stvarnih brojeva korisnika postoji velika razlika što ukazuje na potrebu za povećanjem opsega navedenih usluga“ (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.)S obzirom na manjak smještajnih kapaciteta i troškove smještaja, što si većina starijih osoba ne može priuštiti (OECD, 2023.), pribjeglo se različitim drugim oblicima rješenja koji osiguravaju ostanak starijih osoba u svojem okruženju, obiteljskom, susjedskom, uz različite dnevne aktivnosti kao što su poludnevni boravci, pomoć u kući i priprema i dostava prehrane.

3.6.1.2. Izvaninstitucionalne usluge

Bitno je napomenuti da u ruralnim sredinama Istočne Europe znatno manje starijih osoba koristi formalne oblike socijalne skrbi (Pinkus, D. i Ruer, N., 2025.), više se oslanjaju na obiteljske veze ili žive sami³ pa time oblici usluga izvan ustanova imaju značajniju uloga.

Valja još napomenuti da 52% europskih kućanstva ne može si priuštiti dugotrajnu skrb (Vuatmans, M., Oreb, M., Drezgić, S., 2023., prema Izvješću Europskog instituta za ravnopravnost spolova, EIGE, 2020.). Skupine s nižim socioekonomskim statusom i najnižim obrazovanjem najvjerojatnije će koristiti neformalnu dugotrajnu skrb (Vuatmans, M., Oreb, M., Drezgić, S., 2023., prema Bonsang, 2009.; Broese van Groenou i sur, 2013.; Tenand, Bkx i van Doorslaer, 2020.). Različiti stupanj razvijenosti česti je razlog nejednakosti u korištenju dugotrajne skrbi, pa tako starije osobe u urbanim sredinama često koriste formalnu skrb, budući im je više dostupna, neovisno pruža li se u kući ili ustanovi (Vuatmans, M., Oreb, M., Drezgić, S., 2023., prema Lera, Pascual-Saez i Centarero-Prieto, 2021.). U ruralnim područjima 80% ljudi s nižim prihodima i bolestima poput demencije koristi neformalne usluge (Vuatmans, M., Oreb, M., Drezgić, S., 2023., prema Chuakhamfoo i sur., 2020.)

Nadalje, vezano za okolnosti koje nisu vezane uz korisnika, zbog nedostatka educiranog kadra, prometne nepovezanosti i cijene usluga, često se pokazuje neravnomjerna raspoređenost. Razvoj formalnih oblika usluga, izvan ustanova nije jednako provediv svugdje, posebno zbog nedostatka kadra za provođenje dugotrajne socijalne skrbi, što se naglašava kao jedan od bitnih problema budućnosti (Buđan, M., 2024.).

Prema Registru pružatelja usluga na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike za pružanje socijalne usluge pomoći u kući registrirano je ukupno 21 pružatelj na području Sisačko-moslavačke županije. Pružatelji su registrirani za obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene, zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba, a samo poneki od njih za pripremu i dostavu obroka (svega šest pružatelja iz Siska, Petrinje i Gline).

³ *Older people in European Union's rural areas, Issues and challenges.* (2020) European Parliament. European parliamentary research service. Dostupno na mrežnim stranicama: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA\(2020\)659403](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA(2020)659403)

Tablica 3.20. *Registrirani pružatelji usluge pomoći u kući*

REGISTRIRANI PRUŽATELJI POMOĆ U KUĆI	
Hrvatska Kostajnica	
HRVATSKI CRVENI KRIŽ GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA HRVATSKA KOSTAJNICA	Hrvatska Kostajnica
HRVATSKI CRVENI KRIŽ- OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA DVOR	Dvor
Glina	
DOM ZA STARIJE OSOBE GLINA	Glina
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA GLINA	Glina
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA GVOZD	Gvozd
HRVATSKI CRVENI KRIŽ, OPĆINSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA TOPUSKO	Topusko
Petrinja	
CENTAR ZA POMOĆ U KUĆI SELECTSTAR	Petrinja
DOM ZA STARIJE OSOBE PETRINJA	Petrinja
HRVATSKI CRVENI KRIŽ GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA PETRINJA	Petrinja
UDRUGA MLADIH NOVI SVIJET	Jabukovac
UDRUGA POMOĆ STARIJIM OSOBAMA	Petrinja
Novska	
CENTAR ZA POMOĆ I NJEGU JASENOVAC	Jasenovac
Kutina	
DRUŽBA SINOVA BEZGRJEŠNE - KUĆA FRA IVANA BONIFACIJA PAVLETIĆA	Kutina
UDRUGA NEZAPOSLENIH U KUTINI	Kutina
Sisak	
DOM ZA ODRASLE OSOBE SVJETLOST	Sisak
DOM ZA STARIJE OSOBE SISAK	Sisak
HRVATSKI CRVENI KRIŽ - GRADSKO DRUŠTVO CRVENOG KRIŽA SISAK	Sisak
UDRUGA HRVATSKIH BRANITELJA LIJEČENIH OD PTSP-a SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE	Sisak
UDRUGA SLIJEPIH SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE - SISAK	Sisak
UDRUGA ZA POMOĆ STARIJIM OSOBAMA TREĆA DOB SUNJA	Sunja

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Registar pružatelja

Za uslugu poludnevnog boravka starijih osoba registrirana su samo tri pružatelja socijalnih usluga. U okviru Doma za starije osobe Sisak na lokaciji u Sisku, kao i u dislociranim

jedinicama u Kutini te u Novskoj u sklopu projekta „Dnevni centar za starije osobe u Novskoj“ osigurana je usluga poludnevnog boravaka i pomoći u kući (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.).

Socijalnim planom Sisačko-moslavačke županije 2025. – 2027. palijativnoj skrbi ciljana razina je 80% potreba, a stacionarne palijativne skrbi 20% starijih osoba u potrebi. „Prema podacima Doma zdravlja Sisak u 2024. godini pruženo je ukupno 4 491 usluga za 182 pacijenta“ koje su pružila dva mobilna tima u okviru usluge palijativne skrbi u kući te je u Sisačko-moslavačkoj županiji bilo 687 korisnika stacionarne palijativne skrbi (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.). Izgrađena su naselja, sa stambenim jedinicama za organizirano stanovanje koje će nakon nekog vremena preuzeti domovi za starije. Predviđena je izgradnja Centar za starije osobe u Novskoj. Za 29% starijih osoba sniženih funkcionalnih sposobnosti predviđena je usluga organiziranog prijevoza, i za isto toliko korisnika pomoć u kući, ali i za 41% alarmni dojavni sustav kao pomoć pri ostanku u svojem domu. Za 30% starijih osoba s narušenim mentalnim zdravljem cilj je osigurati uslugu boravka, odnosno za 20% savjetovanja, psihosocijalnog savjetovanja i psihosocijalne podrške. Sisačko-moslavačka županija u svojem Socijalnom planu prepoznala je i ulogu njegovatelja starijih osoba, pa je sukladno tome predviđena usluga podrške i savjetovanja svim njegovateljima, kao i privremeni ili povremeni predaht od skrbi za 30%, odnosno privremenu njegu u kući zbog predaha za 70% starijih osoba koje imaju njegovatelja (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.).

Značajno je napomenuti projekte u osiguranju dostupnosti zdravstvenih usluga na području cijele Sisačko-moslavačke županije, kroz obnovu domova zdravlja, ali i projekata poput „mobilne ljekarne“ na temelju Sporazuma Ministarstva zdravstva, u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. što značajno pridonosi kvaliteti života i starijih osoba.

3.6.2. Projekt Zaželi u Sisačko-moslavačkoj županiji

Sukladno europskim smjernicama i nacionalnim preporukama o unapređivanju položaja žena na tržištu rada s naglaskom na promicanju socijalne uključenosti i smanjenja siromaštva započeo je projekt Zaželi – program zapošljavanja žena financiran iz Europskog socijalnog fonda plus. Prvotni prioritetni cilj je bio zapošljavanje žena starijih od 50 godina, s najviše završenom srednjom školom, beskućnica, liječenih ovisnica, žena s invaliditetom, žena žrtava trgovanja ljudima, žrtava obiteljskog nasilja, a posredno potpora i pomoć starijim osobama i osobama s invaliditetom u ruralnim područjima i na otocima. S vremenom je projekt ostvario

golemu važnost u području prevencije institucionalizacije i poboljšana kvalitete života starijih osoba i osoba s invaliditetom pružajući im podršku i pomoć u obavljanju svakodnevnih potreba, a posebno u udaljenim i slabije naseljenim područjima.

Zaželi - prevencija institucionalizacije u financijskom razdoblju od 2021. do 2027. godine za cilj ima podršku i pomoć starijim osobama i osobama s invaliditetom u njihovim domovima. Više prvotni cilj nije zapošljavanje žena, pa su i uvjeti za zapošljavanje na projektu olabavljeni. Podatci projekta Zaželi - prevencija institucionalizacije pokazuje veliki interes pružatelja usluge u Sisačko-moslavačkoj županiji, čak 33 ugovora (6,42% ukupno potpisanih ugovora na razini Republike Hrvatske) s 7,16% ukupno ugovorenih sredstava na razini Republike Hrvatske. Sisačko-moslavačka županija je na visokom petom mjestu po broju primatelja usluge, s 8,43% ukupnog broja starijih osoba (64 i više godina), najviše u ruralnom području. Ukupne vrijednosti 32,9 milijuna eura⁴.

Gradsko društvo Crvenog križa grada Novske ima samo korisnike kroz projekt Zaželi, 221 osoba starije životne dobi o kojima skrbe (Gradsko društvo Crvenog križa Novska, 2025.). Gradsko društvo Crvenog križa Petrinja provodi projekt „Poželi, zajedno smo jači“ kroz koji 30 gerontodomačica obilazi 173 korisnika starije osobe kojima pomaže u nabavci hrane, pomoći oko pripreme obroka, obavljanju kućanskih poslova, nabava lijekova, potrepština, donošenje vode, ogrjeva itd. (Gradsko društvo Crvenog križa Petrinja, 2025.)

Pomoć u kući temeljem uputnice Hrvatskog zavoda za socijalni rad pri lokalnim društvima Crvenog križa Glina i Topusko, koristi 46 korisnika (Topusko 26 korisnika, Glina 20). Gradsko društvo Crvenog križa Glina provodi i projekt Zaželi na području grada Gline te ima 120 korisnika. Najčešće usluge koje korisnici traže su vezane za cijepanje i unos drva za ogrjev, nabavu namirnica i lijekova (Gradsko društvo Crvenog križa Glina i Općinsko društvo Crvenog križa Topusko, 2025.). Iz podataka koji su prikupljeni, na području Hrvatske Kostajnice i Dvora su 103 osobe korisnika pomoći u kući starijih od 65 godina kojima se pomoć pruža na temelju uputnice Hrvatskog zavoda za socijalni rad, većim dijelom na području općine Dvor. Ali je veliki i broj osoba koje iz programa prevencije institucionalizacije socijalnih usluga kroz projekt Zaželi primaju uslugu potpore i podrške u kući, 270 osoba ukupno. A usluge su različite od pomoći u obavljanju kućanskih poslova, odlaska liječniku i pratnje korisnika, dolaska po

⁴ Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Zaželi – prevencija institucionalizacije. Pogledano 25.11.2025. na mrežnim stranicama: <https://zazeli.esf.hr/interaktivna-karta/>

namirnice, pripremu obroka, do razgovora i druženja radi smanjenja socijalne izolacije korisnika (Gradsko društvo Crvenog križa Hrvatska Kostajnica, 2025.)

Na području Kutine djeluju Zaklada Sandra Stojić, Zaklada Ivanova kuća i Gradsko društvo Crvenog križa Kutina koji u tri ugovora, u sklopu projekta Zaželi, imaju 270 korisnika usluge (Zaželi – prevencija institucionalizacije, 2024.)

Prema podacima dostavljenim, za potrebe izrade ovoga rada, od strane Gradskog društva Crvenog križa Sisak, na temelju uputnice Hrvatskog Zavoda za socijalni rad imaju svega 6, a temeljem projekta Zaželi je 36 korisnika starijih osoba.

Tablica 3.21. Ugovori iz projekta Zaželi i teritorijalni raspored u Sisačko-moslavačkoj županiji

regija	naziv projekta	provoditelj
GLINA	Zaželi i nastavi faza IV Vrgin Most	ODCK Gvozd
	Zaželi Topusko	Općina Topusko
	Glinske Zaželice	Humanitarna udruga ljudi za ljude
	Pružanje potpore i podrške u svakodnevnom životu starijim osobama i osobama s invaliditetom na Banovini	Udruga hrvatskih branitelja liječeni- nih od PTSP-a Sisačko-moslavačke županije
	Zaželi i ostvari IV	GDCK Glina
PETRINJA	Poželi, zajedno smo jači	GDCK Petrinja
	Zajedno u trećoj dobi	Udruga za razvoj lokalne zajed- nice
	Pruži ruku - nisi sam	"Naš život" Petrinja
	Ruka ruci	Udruga "Pomoć starijim oso- bama"
	Zaželi za dostojan život u Petrinji	Udruga osoba s invaliditetom SMŽ
SISAK	OKRENI PEDALU, POKRENI PROM- JENU 4	Građanski aktivizam
	Tkanje solidarnosti	GDCK Sisak
	Zaželi	Akcija lokalne demokracije Sisak
	Zaželi SMŽ	Udruga za razvoj i bolji život
	Zaželi u Caritasu Sisačke biskupije	Roma
	Zaželi u KAS-u	Udruga za brigu o ženi i obitelji
	Zaželi živjeti bolje II	Caritas Sisačke biskupije
	Pomoć lokalne zajednice u prevenciji institucionalizacije	Udruga "KAS" Sisak
	Zaželi u Sunji II	Udruga slijepih Sisačko-moslava- čke županije
		Općina Lekenik
KUTINA	Zlatne ruke za zlatnu dob	Općina Sunja
	Doma je najljepše	Grad Popovača
		Zaklada Ivanova kuća

	Kod kuće je najljepše MI SMO TU	Zaklada Sandra Stojić GDCK Kutina
NOVSKA	Zaželi i ostvari 4	Općina Lipovljani
	NISMO SAMI	Udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata Novska
	Ostajem u svom domu	GDCK Novska
	U svom domu uz našu pomoć	Općina Jasenovac
HRVATSKA KOSTAJNICA	Mi smo s vama	Općina Hrvatska Dubica
	Daruj, osnaži, mijenjaj	Grad Hrvatska Kostajnica
	I mi zaslužujemo priliku	GDCK Hrvatska Kostajnica
	Majur pruža više	Općina Majur
	Solidarnost na djelu	Općina Donji Kukuruzari
	Zaželi želim više III	ODCK Dvor

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Zaželi – prevencija institucionalizacije.

Iz tabličnog prikaza vidljivo je da osim lokalnih društava Crvenog križa i jedinica lokalne samouprave, među provoditeljima projekta Zaželi – prevencija institucionalizacije ima i udruga civilnog društva. Shodno tome, bitno je za napomenuti da je na području Sisačko-moslavačke županije ukupno registrirano 116 udruga civilnog društva koje za ciljanu skupinu djelovanja imaju osobe starije životne dobi, a sukladno podacima iz Registra udruga Republike Hrvatske pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. Prostorno, najviše je zastupljena regija Sisak i Petrinja, a zatim Hrvatska Kostajnica i Glina⁵.

⁵ Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. *Registar udruga Republike Hrvatske*. Posjećen 8.1.2026. na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije: <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruga/4QcBmgkBAAECAAAAAAF6AAABAgAAAAEAAQAAAAAAAAAAAAOsJAQAABA AAAAEGAAAAAAAAAAAAABAQFvaeICAZKZHg>

4. RASPRAVA

Do 2050. godine očekuje se znatno smanjenje radno sposobne populacije u 22 od 27 zemalja Europske unije te povećanje udjela starijeg stanovništva, posebno onog 85+ godina u ukupnom stanovništvu, prije svega istočne Europe (Pinkus, Ruer, 2025.).

Nezanemariv je podatak o očekivanom trajanju života u Republici Hrvatskoj kao jednom od segmenata koji se uzima u obzir prilikom izrade politika demografske revitalizacije, pa tako Republika Hrvatska ima manje očekivano trajanje života 76,8 godina, od Europske unije 80,1 godina. Nadalje, muškarci u Republici Hrvatskoj imaju očekivani broj zdravih godina života 57,9 (Europska unija 63,1), a žene 59,3 godine u Republici Hrvatskoj, a u Europskoj uniji 64,2. Ujedno zdrav životni vijek u dobi od 65 godina je dvostruko kraći od prosjeka Europske unije (Središnji državni ured za demografiju i mlade, 2023. primarno Eurostat, 2022.). Uz podatke da u slabije naseljenim područjima, je veći udio starijih osoba⁶ uviđamo značajniju potrebu o skrbi, bilo kojeg oblika, o starijim osobama u ruralnim, graničnim i odaljenim područjima.

Gledajući starost stanovništva Sisačko-moslavačke županije i njezinih gradova i općina, daje se zaključiti da najveći udio ljudi starije životne dobi u stanovništvu je u općinama s nižim indeksom razvijenosti. U istim općinama nalazimo i najvišu vrijednost prosječne starosti stanovništva (tablica 3.4.).

U Sisačko-moslavačkoj županiji vidljiva je razlika u razini primanja iz sustava mirovinskog osiguranja, posebno kada govorimo o starosnoj mirovini u različitim područjima, regijama županije i ovisno o spolu. I iako je zakon jedinstven i rodno neutralan, vidljiva je bitna razlika čiji je sistematski prikaz u Sisačko-moslavačkoj županiji jedan od zadataka ovog rada. Problem razlike među spolovima u svim sferama (zapošljavanje, primanja) vidljiv je u mnogim zemljama Europske unije, ali se smanjuje kao posljedica dolaska novijih bolje obrazovanih generacija (Pinkus, Ruer, 2025, prema Gotti et al, 2024.).

Rad nije jasno prikazivao razliku urbanog i ruralnog područja županije, iako prema obilježjima, urbana područja su gradske jedinice Sisak, Kutina, Novska, Popovača, Hrvatska Kostajnica,

⁶ *Older people in European Union's rural areas, Issues and challenges.* (2020) European Parliament. European parliamentary research service. Dostupno na mrežnim stranicama: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA\(2020\)659403](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA(2020)659403)

Glina i Petrinja⁷, a s obzirom da je jedinice lokalne samouprave promatrao kroz regije osmišljene po zamišljenim granicama područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad. No međutim unutar samih regija, jasno se mogu razaznati razlike koje su svojstvene jedinicama urbanih i ruralnih obilježja, a posebno vezano uz razlike svote starosne mirovine. Naime, daje se zaključiti da u područjima koja su urbana središta i koja imaju razvijene određene oblike industrije (petrokemijska, kemijska, drvna, tekstilna itd.) dolazi do dužeg prosječnog staža, većih iznosa mirovine i posljedično manje izloženosti siromaštvu. Dok u ruralnim područjima Županije je situacija drugačija, mirovine su manje, a potencijalna izloženost siromaštvu veća. Primjera radi, u jedinicama koje su razvijenije imaju veću mogućnost zaposlenja, a s tim u vezi i mogućnost većeg izbora poslova. S obzirom na razvijenost poslovanja pojedinih poduzeća, postoje poslovi koji su „sigurniji“. U malim jedinicama to su najčešće pravne osobe, državne institucije i ustanove, općina. U tim slučajevima, valja razmišljati da će mnogi dočekati mirovinu na prvom radnom mjesto, odnosno unutar organizacije koja nudi dobre uvjete rada i sigurnost zaposlenja, bez prekida staža. Ali je takav broj radnih mjesta u manjim sredinama ograničen. Analizom podataka je utvrđena znatna razlika prosječnih mirovina između muškaraca i žena, a uzevši u obzir da u mirovinu ide baby boom generacija, odnosno generacije rođene 50-60ih godina prošlog stoljeća, jasno je vidljiv utjecaj podjele poslova na muška i ženska zanimanja tijekom radnog vijeka, kao i utjecaj nestabilnijih oblika zaposlenja na duljinu ukupnog prosječnog staža i visinu mirovine (poljoprivreda, manja poduzeća, obrtnici, ali i utjecaj ekonomske krize i Domovinskog rata). Nadalje, kod žena potencijalno prekidi staža zbog trudnoće, rad sa skraćenim radnim vremenom zbog njege djece ili prekidi rada zbog njege nemoćnih članova obitelji, kao tradicionalno usvojenog ponašanja (Pinkus, Ruer, 2025, prema Gotti et al, 2024.)

Jedinice Sisačko-moslavačke županije koje nemaju dovoljnu ponudu zaposlenja, posebno za visokoobrazovane radno aktivne stanovnike, često imaju veći udio starijeg stanovništva, manju gustoću naseljenosti, budući mlađe osobe, obitelji odlaze u potrazi za zaposlenjem. Zbog toga su često takve jedinice lokalne samouprave više ovisne o primanjima iz mirovinskog sustava, odnosno veći je udio ljudi koji ostvaruje prihod iz sustava mirovinskog osiguranja.

⁷ Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije. (2024) *Izvyješće o stanju u prostoru Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2019.-2022. godine*. Dostupan na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: https://www.smz.hr/images/stories/sluzba/2024/23sjednica/11_Izvyjesce_o_stanju_u_prostoru.pdf

Iz Tablice 3.16. vidljivo je da površinom veliko područje oko Hrvatske Kostajnice ima znatno veći broj starijih osoba u ukupnom stanovništvu. S tim djelomično u vezi je i postotak korisnika nacionalne naknade. No međutim, korisnik nacionalne naknade je osoba koja nije korisnik mirovine s navršenih 65 godina života, što znači da 5% starijih osoba te regije nije radilo, nije radilo dovoljno dugo ili im je mirovina manja od nacionalne naknade. Donji Kukuruzari, Majur, Dvor i, iz regije Sisak, Sunja, imaju najveći udio korisnika nacionalne naknade za starije osobe među starijim stanovništvom (više od 5%).

Radi umanjenja rizika od siromaštva i socijalne isključenosti, a sukladno Specifičnim preporukama Vijeća EU za 2019. (engl. Country Specific Recommendation), uveden je institut nacionalne naknade za starije osobe bez primanja u dobi od 65 godina. Broj korisnika nacionalne naknade tijekom godina je u porastu, a posebno nakon izmjena zakonskih odredbi kojima je uvjet od 20 godina prebivališta u Republici Hrvatskoj prije podnošenja zahtjeva, umanjen na 10 godina. Nadalje, izmjenama zakona, omogućena je isplata nacionalne naknade za starije osobe putem pošte što je u mnogome olakšalo pristup starijim, teže pokretnim korisnicima, u ruralnim područjima ili prometno nepovezanim ili oskudnije povezanim krajevima Sisačko-moslavačke županije, kao što je područje općine Dvor, primjera radi, najrjeđe naseljene općine. Uvođenjem instituta zakonodavac je osigurao primanje u starosti preko 1 000 osoba na području Sisačko-moslavačke županije koji si nisu iz različitih razloga isto mogli osigurati za vrijeme radnog vijeka. Korisnici nacionalne naknade su i zdravstveno osigurani kao korisnici te mogu ostvariti pravo na naknadu za ugroženog kupca energenata, što je iskoristio mali broj korisnika u Republici Hrvatskoj (Pučka pravobraniteljica, 2025.).

Nadalje, s obzirom na sveopće starenje stanovništva, a u potrebi borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, a posebno vodeći računa o razlikama u visini mirovine muškaraca i žena, koja je prikazana i u ovom radu, zakonodavac je izvršio reformu mirovinskog sustava, uvođenjem nove formule za usklađivanje mirovina, povećanjem najniže mirovine, uvođenjem novog instituta isplate dijela obiteljske mirovine uz isplatu osobne mirovine nadživjelog supružnika, ali i omogućavanjem duljeg ostanka u svijetu rada kroz odredbe Zakona o mirovinskom osiguranju u vidu korištenja mirovine i rada. Najveći izazov pri provođenju takvih reformi je održivost mirovinskog sustava i osiguravanje adekvatnosti primanja kroz sva razdoblja života (Pinkus, Ruer, 2025.).

Iz prikaza mirovinskih primanja razvidan je veliki broj korisnika koji primaju mirovinu ispod razine praga rizika od siromaštva, što je potencijalno značajan problem, posebno u lokalnim

jedinicama na granici, prometno izoliranim i rijetko naseljenim, zbog nedostatka prihoda, ali i nedostatka osnovnih usluga ili otežanog ostvarivanja prava na usluge. Rezultati pokazuju da je 46,41% korisnika prava na starosnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju za mjesec rujan 2025. godine, potencijalno izloženo riziku od siromaštva, budući njihova mirovina nije dosegla razinu praga rizika od siromaštva iz 2024. godine. Najteža situacija u pogledu potencijalne izloženosti siromaštvu je u regiji Hrvatska Kostajnica gdje ukupno 75% korisnika starosne mirovine ima mirovinu manju od 600,01 eura.

Mirovina je osobno primanje, koje se priznanje svakoj osobi na osnovi cjelokupnog staža i plaća ostvarenih za vrijeme radnog vijeka i nije moguće generalizirati uzroke razlika u mirovinama po regijama. Poznati su utjecaji, poput sigurnog zaposlenja, visine plaće, staža što se onda može povezati, kao što je ranije navedeno kod prikaza podataka, s razvijenom industrijom, većom mogućnosti zaposlenja, izborom zaposlenja u urbanim sredinama gdje je i broj određenih radnih mjesta veći. Shodno tome, podatak o mirovini i sagledavamo u vidu broja korisnika pojedine regije ili jedinice lokalne samouprave, potencijalno u riziku od siromaštva kao dodatnog kriterija utvrđivanja nejednakosti u Županiji.

U interesu poboljšanja materijalnog položaja starijih osoba, umirovljenika, povećanja adekvatnosti mirovina i ostvarivanjem obveza preuzetih iz međunarodnih ugovora o dokidanju siromaštva, Republika Hrvatska je novim Zakonom o mirovinskom osiguranju, njegovim člankom 92. propisala pravo na isplatu godišnjeg dodatka na mirovinu svim korisnicima mirovine priznate prema općem i posebnim propisima. Visina dodatka čini umnožak punih godina mirovinskog staža za određivanje mirovine u hrvatskom mirovinskom osiguranju i vrijednosti godišnjeg dodatka utvrđenog odlukom Vlade Republike Hrvatske, za svaku godinu (Zakon o mirovinskom osiguranju, NN 96/25.). Povećana je osnovica za izračun zajamčene minimalne naknade i drugih naknada iz sustava socijalne skrbi u svrhu poboljšanja položaja ranjivih skupina.

Analizom podataka na razini Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije o samačkim kućanstvima i vlasništvu (Državni zavod za statistiku, 2021c), možemo potencijalno govoriti o podatku da u tim područjima, u pravilu su stariji ljudi i vlasnici nekretnina u kojima žive. Prema rezultatima anketiranja starijeg stanovništva od strane Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 25,7% ispitanika odgovorilo je da ne posjeduje nekretninu za stanovanje. Podatak je od važnosti kada govorimo o planiranju potreba i razvoju usluga u

pojedininim jedinicama. Tako se prilikom planiranja potrebnih usluga, u određenom razdoblju može govoriti o većoj potrebi za izvaninstitucionalnim uslugama pomoći u kući, s obzirom na udio starijih osoba s nekretninom u vlasništvu ili suvlasništvu, a koje mogu samostalno obavljati osobnu higijenu i funkcionalno su sposobni. Tim je veći naglasak na razvoju programa koji će starijim osobama pružiti potporu i dodatnu sigurnost, a s druge strane održati njihovu samostalnost i neovisnost. S druge strane, podatak je bitan u razmatranju broja korisnika socijalnih naknada koje ovise o imovinskom cenzusu. Ali i prilikom planiranja socijalnih inovacija, predviđenih i Socijalnim planom Sisačko-moslavačke županije, poput alarmnog dojavnog sustava i intenzivne kontinuirane podrške u vlastitom domu za starije osobe snižene funkcionalne sposobnosti.

Prilikom razmatranja potrebe za socijalnim uslugama i naknadama ili općenito potrebama za kvalitetnijim životom zajednica, moramo znati da potrebe zajednice u kojima je većinsko stanovništvo mlado i one u kojima je većinsko stanovništvo starije životne dobi nije isto. Dakle, zajednice s većinski starijom populacijom traže usluge koje su vezane uz bolju zdravstvenu zaštitu, usmjerenu ka boljoj, mobilnijoj palijativnoj i gerontološkoj skrbi, pomoć u kući usmjerenu na obavljanje osnovnih životnih potreba i fizioterapiju, dostupnost i blizinu usluga, domova za starije osobe, ali i dnevnih centara., Zajednice s većim udjelom mlađe populacije ili fertilitetne populacije usmjerene su na usluge tipa doplatka za djecu, dostupnost pedijatra, vrtića, naknada za školovanje itd. Razvidno je nadalje da razlika u jedinicama nastaje zbog demografskih promjena tijekom proteklih godina, ne zanemarujući posljedice ratnih zbivanja tijekom 90-ih godina i stupnja razvijenosti koji smo razmatrali u ranijim poglavljima.

Ukoliko se Republika Hrvatska, zajedno s drugim država Istočne Europe, nađe u izvjesnoj situaciji smanjenja broja stanovnika općenito, a posebno smanjenja udjela stanovnika mlađe životne dobi, do 20 godina, posljedice bi mogle biti mnogostruke. Od smanjenja broja stanovnika općenito, generacijama poslije, do zatvaranja obrazovnih ustanova u ruralnim, manjim sredinama zbog nedovoljnog broja polaznika (Pinkus, Ruer. 2025. prema European Commission, 2024a), uz ograničene mogućnosti zaposlenja zbog nedostatka poslovnih subjekata, što će dodatno utjecati na iseljavanje i ostanak ljudi u manjim ruralnim sredinama, a posredno onda i na dodatno starenje tih područja i napuštanje. Situacija nije nimalo drugačija u Sisačko-moslavačkoj županiji. Gledajući regionalno ili po jedinicama lokalne samouprave, pojedinim mjestima prijeti najlošije predviđanje. A starije osobe predstavljaju specifičnu skupinu s vrlo različitim fizičkim i psihičkim zdravstvenim statusom (Štambuk, Skokandić, 2022., prema Štambuk, Rusac i Skokandić, 2019.), a s povećanjem dobi povećava se i potreba

za tuđom pomoći (Štambuk i Skokandić, 2022., prema Mesec, 2000.). S tim u vezi, a s obzirom na udio starijeg stanovništva, u najlošijem položaju je regija Hrvatska Kostajnica.

Promatrajući demografska kretanja stanovništva između dva Popisa 2011. i 2021. godine potvrđeno je da najnerazvijenija općina Dvor, ima najveće smanjenje broja stanovnika, za čak 46,21%. Ali ne samo to, općina Dvor ujedno ima i najveću prosječnu starost stanovništva i najveći udio osoba sa 75 i više godina. Dapače, ista bilježi i značajniji rast od 2,82% osoba od 75 godina i više. S obzirom na veliki udio starijeg stanovništva i trend starenja koji se nastavlja te nedostatak populacije koja bi pružala pomoć, potrebno je kreiranje novih politika usmjerenih na formalnu i neformalnu skrb, dugotrajnu skrb, socijalne naknade i usluge koje bi potencijalno mogle biti rezultat „novih oblika solidarnosti razvijenih u društvo“ (Mali i Grebenc, 2018., prema Flaker et al, 2011; Mali, 2013a, Nies et al., 2013.).

Razvidna je niska obuhvaćenost starijih osoba uslugama iz sustava socijalne skrbi, što je potvrđeno analizom Štambuk i Skokandić. Najveći udio starijih stanovnika u regiji Glina koristi naknade i usluge iz sustava socijalne skrbi, iznimno prava na jednokratne naknade koje najviše koriste stariji stanovnici Hrvatske Kostajnice. Prema dostavljenim podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad na dan 31. listopada 2025. godine, starije osobe u Sisačko-moslavačkoj županiji najviše koriste uslugu smještaja i naknade za osobne potrebe korisnika smještaja. S obzirom na broj korisnika smještaja u odnosu na broj stanovnika starijih osoba regije, najviše Glina (odnosno Glina, Topusko i Gvozd).

Zanimljiva je usluga pomoći u kući vezana uz primanje koje ne smije biti veće od 375 eura u 2025. godini, tj. 450 eura samca odnosno po članu kućanstva u prethodna tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva. Broj korisnika starosne mirovine do 400,00 eura je oko 26%, koji ukoliko žive u samačkim kućanstvima, a postoje znatne indicije da da, mogu ostvariti pravo na uslugu pomoći u kući, uz ispunjenje preostalih uvjeta. U tom smislu projekt Zaželi predstavlja pozitivnu mjeru u smjeru poboljšanja života starije populacije, uz istovremeni ostanak u svojim domovima i zajednici, a savršeno nadopunjuje mjeru pomoći u kući ostvarivu pri Hrvatskom zavodu za socijalni rad, zbog znatno većeg prihodovnog cenzusa. Radi osiguranja kontinuiteta u pružanju usluga nužno je osigurati stalni izvor financiranja, odnosno neovisnost o projektnom razdoblju. Promatrajući prostornu zastupljenost ugovora u Sisačko-moslavačkoj županiji, zajedno s njihovom vrijednosti, utvrđuje se da su najveća sredstva iz projekta u ugovorima za

područje regije Gline, Petrinje, Hrvatske Kostajnice, uz naravno Sisak kao najveću regiju s najviše različitosti. Isti zaključak se može izvući i iz prikazanih ugovaratelja i prikazanih podataka općinskih i gradskih društava Crvenog križa.

Vezano uz ostvarivanje smještaja za starije osobe, registrirano je 31 pružatelj usluge s ukupno nešto više od 1.100 kreveta na području Sisačko-moslavačke županije. No međutim, pojedini pružatelji usluga registrirali su se samo za pružanje usluga starijim ženskim osobama, a rijetki su oni koji imaju registrirane i smještajne kapacitete za korisnike s najtežim oboljenjima (IV. stupanj; Registar pružatelja, 2025.). Prema nekim istraživanjima čak se 13,5% ispitanika izrazilo potrebu za smještajem u dom, a 24,5% se izjasnilo da ne mogu računati na podršku svoje djece (Štambuk i Skokandić, 2022.). S obzirom na broj starijih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji, kapaciteti smještaja za starije osobe trebali bi biti minimalno četiri puta veći. A posebno ukoliko govorimo o već spomenutom povećanju potreba za pomoći koje rastu proporcionalno s dobi. Nedostatak infrastrukture, kvalificiranog kadra za njegu starijih osoba, ali s obzirom na trend Europske unije koja potiče koncept „starenja na mjestu“ (Novosel, 2024, prema Nagode i Lebar, 2019.) nužno je, osim povećanja kapaciteta institucionalnog, formalnog oblika smještaja i dugotrajne skrbi, jačanje neformalne skrbi i statusa njegovatelja.

Analize pružatelja socijalnih usluga jasno pokazuju, a i predstavnici ustanova u sustavu socijalne skrbi za potrebe izrade Socijalnog plana Sisačko-moslavačke županije jasno su iskazali, potrebe za stručnim mobilnim timovima specijaliziranih za pružanje usluga specifičnim korisničkim skupinama, nedostatak doma za starije u ruralnim područjima, potrebu za dodatnim kapacitetima u postojećim domovima, nedostatak dnevnih boravaka u manjim zajednicama, specijalizirane usluge za demenciju i Alzheimerove bolesti, prijevoz za starije osobe i dostavu hrane u udaljenim krajevima. Pa između ostalog i lošu prometnu infrastrukturu koja onemogućuje ili otežava pristup pojedinim korisnicima u ruralnim područjima Sisačko-moslavačke županije. A kao posebni problem navode nedostatak usluge smještaja za kompleksne i palijativne pacijente, što dakako su i starije osobe, a što smo utvrdili i analizom smještajnih kapaciteta registriranih pružatelja socijalne usluge smještaja. Zadnji projekti proširenja smještajnih kapaciteta Doma za starije u Capragu su usmjereni na smještaj polupokretnih korisnika usluge (II. i III. stupanj oštećenja organizma; Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.).

Sukladno prioritetima i ciljevima Nacionalnog plana razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Sisačko-moslavačka županija je otpočela proces jačanja kapaciteta

pružatelja socijalnih usluga izgradnjom tri Županijska naselja (Sisačko-moslavačka županija, 2025.) s ukupno 163 stambene jedinice. U početku će se naselja koristiti za smještaj osoba stradalih od potresa, a nakon toga će jedinice ući u sastav domova za starije osobe. Izgrađena su naselja Banovi dvori u Glini s 74, Petrinia u Petrinji s 54 i Zelenjak u Sisku s 35 stambenih jedinica te se uz to planira izgradnja takvih naselja u Popovači i Kutini (Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027., 2025.). No međutim, najveći manjak broja smještajnih kapaciteta, vidljiv je u regiji Hrvatska Kostajnica koja ima najveći udio starijeg stanovništva, a u Socijalnom planu Sisačko-moslavačke županije ne nalazimo program poticanja ili razvoja istoga.

Sisačko-moslavačka županija vidljivo je ulaže napore, ne samo u poboljšanje položaja osoba starije životne dobi, nego i dodavanjem novih sadržaja i inovativnih rješenja u svrhu smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti, pa tako i kroz Socijalni plan u razdoblju od 2025. do 2027. godine predviđa znatna povećanja pristupačnosti socijalnih usluga. No međutim, Planu nedostaje regionalna raspodjela tih usluga unutar Županije tj. pojašnjenje na koju regiju, jedinicu lokalne samouprave će se odnositi povećanje pojedinih usluga. Shodno tome, predlažem da se nastavi i dalje s planiranjem proširenja i pristupačnosti usluga, ali uz jasnije prostorne naznake, kao kod proširenja smještajnih kapaciteta izgradnjom županijskih naselja za organizirano stanovanje u Popovači i Kutini.

Iako je javno dostupna velika količina podataka o svim vrstama naknada i usluga, pa i pri Državnom zavodu za statistiku, Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, Hrvatskom zavodu za socijalni rad, odnosno Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, ponekad je upravo to problem pri ocjeni i valorizaciji podataka. Velike količine podataka često nisu lako razumljive i dovoljno pregledne, pa je time i mogućnost njihove krive interpretacije lako moguća. Potreban je jedinstven sustav za dijagnozu siromaštva i socijalne isključenosti na svim razinama koji će onda biti osnova za stvaranje jedinstvenog, holističkog pristupa temeljenog na relevantnim podacima za ublažavanje i prevenciju siromaštva, ali i razvoj različitih usluga ovisno o posebnim potrebama određene regije, a radi ravnomjerne regionalne borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, ne samo starijih osoba.

Svakako je potreban daljnji i kontinuirani rad na analizi stanja i potreba starijih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji, uz nastavak intenzivnog rada na, ne samo obnovi od potresa stradaljoj infrastrukturi, nego na jačanju novih sadržaja koji upotpunjuju potrebe za uslugama svih

skupina, a posebno starijih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji što je smjer i cilj koji je Sisačko-moslavačka županija zauzela.

Promatrajući „nedostupne usluge“ autorica Knežević i Opačić, u kontekstu Socijalnog plana Sisačko-moslavačke županije, zaključak je da se vodi računa o svim tim uslugama te da je u cilju omogućiti njihovu dostupnost u većem opsegu nego je trenutna.

Visoka zdravstvena škola u Zagrebu u okviru znanstveno-istraživačkog projekta „Razvoj novih modela cjelovite skrbi za starije ljude u Hrvatskoj“ provela je istraživanje koje nam pokazuje da su najmanje dostupne usluge vezane za slobodno vrijeme i aktivnosti starijih osoba te je za njima potreba veća od dostupnosti (Havelka, Despot Lučanin i Lučanin, 2000.). Potreban je dodatni poticaj civilnom društvu, u smjeru jačanja utjecaja i razvoja civilnog društva starijih osoba s ciljem njihovog dodatnog preuzimanja uloge neformalne skrbi o starijim osobama u lokalnoj zajednici, kroz usluge poticaja i podrške. Potrebno je razmotriti utjecaj udruga umirovljenika u malim ruralnim područjima, gdje vatrogasno društvo i kulturno umjetničko društvo jesu okupljališta najvećeg broja ljudi u zajednici. Udruge umirovljenika, iako pomalo jednostavno rješenje, ali pružaju podršku i pomoć svojim članovima, a u suradnji s lokalnim društvima Crvenog križa, mogli bi i biti od velike pomoći za detektiranje potreba i ostvarivanje pozitivnih pomaka u prevenciji rizika za osobe starije dobi. Potencijalno bi mogli biti nositelji edukacija, osposobljavanja za služenje novom inovativnom tehnologijom, ali i moderatori novih politika koje bi proistekle iz jasnih potreba pojedine lokalne sredine.

5. ZAKLJUČAK

Zbog demografskih promjena u proteklim razdobljima, Domovinskog rata i ekonomske krize, došlo je do značajnijeg smanjenja broja stanovnika i starenja stanovništva Sisačko-moslavačke županije. Analizom prikupljenih podataka jasno se nameće zaključak da u Sisačko-moslavačkoj županiji postoje dijelovi (regije), gradovi i općine čije je stanovništvo više ovisno o transferima iz sustava mirovinskog osiguranja i sustava socijalne skrbi, više izložena riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Najčešće se radi o manje razvijenim jedinicama, s visokom prosječnom starosti stanovništva, velikim udjelom starijih osoba u ukupnom stanovništvu, većim brojem umirovljenika s nižim mirovinama i većim brojem korisnika nacionalne naknade za starije osobe.

U područjima koja imaju urbana središta (Sisak, Kutina, Novska, Petrinja), pa čak i u općinama koje su tijekom vremena imale dobro razvijenu industriju i stabilna poduzeća, prije i nakon

Domovinskog rata, imaju veći udio korisnika s mirovinama u iznosu i iznad praga rizika od siromaštva. Ukupno je 46,41% korisnika starosne mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u Sisačko-moslavačkoj županiji s mirovinama ispod 600,00 eura na isplati u listopadu 2025. godine, čime su znatnije potencijalno izloženi riziku od siromaštva. No međutim, razvidno je mali broj korisnika naknada i usluga iz sustava socijalne skrbi. Najviše je korištena usluga smještaja i naknade za osobne potrebe za korisnike usluge smještaja. Prema podacima dostavljenim od strane Hrvatskog zavoda za socijalni rad, u područjima s većim gradovima, manji je broj korisnika zajamčene minimalne naknade, naknade za ugroženog kupca energije, ali veći broj korisnika smještaja (tablica 3.17.). Nadalje, dostupni podatci projekta Zaželi - prevencija institucionalizacije govore o velikom interesu za projekt u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Posebno pogođeni demografskim i drugim promjenama u proteklom razdoblju, ruralno područje uz državnu granicu pokazuje ranjivost svojih starijih stanovnika na socioekonomske uvjete i dostupnost te dostatnost usluga. Prikazani podatci jasno pokazuju unutar regionalne razlike, ističući općine oko Hrvatske Kostajnice i sam grad Hrvatska Kostajnica kao potencijalno najugroženije dijelove kojima je potrebno usmjeriti napore. Regija Hrvatska Kostajnica, između dva popisa 2011. i 2021. godine gubi najveći broj stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2021b), a posebno se ističe općina Dvor. Udio stanovnika u dobi od 65 i više godina u regiji Hrvatska Kostajnica je veći od 33%, a kreće se od 26,7% u Donjim Kukuruzarima do 39% u općini Dvor. Ukupno 75% korisnika starosne mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju na isplati u listopadu 2025. godine u regiji Hrvatska Kostajnica je bilo ispod 600,00 eura, što njezine korisnike čini najviše potencijalno izloženima riziku od siromaštva. S obzirom na udio starijeg stanovništva relativno je mali broj korisnika usluga i naknada iz sustava socijalne skrbi. Na području regije Hrvatska Kostajnica udio korisnika jednokratne naknade u odnosu na broj starijih osoba u regiji je veći nego u ostalim promatranim regijama. Donji Kukuruzari, Majur, Dvor i, iz regije Sisak, Sunja, imaju najveći udio korisnika nacionalne naknade za starije osobe među starijim stanovništvom (više od 5%).

Uz sve već navedeno, a s obzirom na planirane i poduzete mjere jačanja položaja starijih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji, potrebno je navesti da Socijalnom planu Sisačko-moslavačke županije nedostaje prostorna raspodjela mjera usmjerenih k povećanju kapaciteta socijalnih usluga. Sukladno tome, nije posebno naglašeno ni područje Hrvatske Kostajnice u potrebi povećanja smještajnih kapaciteta za starije osobe, za kojima je evidentna potreba s obzirom na

broj registriranih pružatelja usluge smještaja na tom području. Zato se ovim radom predlaže povećanje smještajnih kapaciteta za starije osobe i usmjerenosti politike u cilju demografske revitalizacije na područje regije Hrvatska Kostajnica.

Neravnomjerna naseljenost, udio starijih osoba po općinama i gradovima što je jasno prikazano u ranijim poglavljima ovog rada, prostorna izoliranost i nepovezanost, izazovi su koje je potrebno evidentirati i uzeti u obzir prilikom izrade planova za poboljšanje kvalitete života, smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti starijih osoba. Potrebno je detaljno mapiranje potrebitih starijih osoba (utvrđivanje mjesta stanovanja starije osobe, stanje, procjena potrebe) na razini općine/grada, u suradnji jedinica lokalne samouprave s nadležnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, lokalnim društvima Crvenog križa, pružateljima usluge pomoći u kući, ali i udrugama civilnog društva koje se bave starijim osobama, u svrhu izrade provedivog, sveobuhvatnog, ali i financijski optimalnog plana skrbi o starijim osobama.

Nužno je jačanje uloge civilnog društva vezane uz starije osobe u prepoznavanju i doprinosu razvoju usluga te njihovo poticanje za preuzimanje uloge informatora, s jedne strane lokalne zajednice o posebnim potrebama starijih osoba na nekom području lokalne jedinice gdje djeluju, a s druge strane starijih osoba o pravima i dostupnim uslugama.

S obzirom na relativno mali broj korisnika naknada iz sustava socijalni skrbi nameću se dva pitanja o razlozima: nedovoljna informiranost ili prestrogi kriteriji za ostvarivanje prava na naknadu. Potrebno je poraditi na boljoj informiranosti potencijalnih korisnika socijalnih naknada i usluga te razmotriti uvjete za ostvarivanje prava, posebno visinu prihodovnog cenzusa propisanu zakonskim odredbama.

S obzirom na sve navedeno o projektu Zaželi – prevencija institucionalizacije, jasan je nedostatak vezan uz ograničenje trajanja te postoji vidljiva potreba za osmišljavanjem stalnog plana i izvora financiranja tog oblika pomoći u kući starijim osobama, a posebno ruralnih područjima. Osim toga, cilj prevencije institucionalizacije i ostvarivanja podrške, time i dulji ostanak u vlastitom domu, podrazumijeva veću razvijenost različitih aktivnosti, u neposrednoj blizini mjesta stanovanja. Iako je dnevni centar za starije osobe, obuhvatnija usluga koja je osim na korisnike usluge, usmjerena i na jačanje njegovatelja starijih osoba, u nekim dijelovima Sisačko-moslavačke županije je teško ostvariva zbog nedostatka infrastrukture i stručnog kadra. S tim u vezi, potrebno je razmišljati o inovativnim rješenjima, pa i mobilnim centrima, odnosno mobilnim aktivnostima iz domene dnevnih centara za starije osobe. Za unaprjeđenje podrške starijim osobama važno je koristiti i postojeće resurse, primjerice infrastrukturu vatrogasnih

društava, a čije prostorije bi se mogle iskoristiti za periodične aktivnosti ciljane skupine kroz koje bi se sudionicima pružila podrška, potencijalno edukacija i uključenost u zajednicu.

POPIS SLIKA

Slika 2.1. Rezultati potreba za nekom vrstom organizirane usluge ili skrbi, str. 13.

Slika 2.2. Rezultati o najpotrebnijim uslugama pomoći u kući, str. 13.

Slika 2.3. Raspodjela dostupnih usluga za starije osobe u ruralnim (općina) ili urbanim (grad) sredinama u Republici Hrvatskoj, str. 15.

Slika 2.4. Rizik od siromaštva u općinama Sisačko-moslavačke županije, str. 16.

Slika 3.1. Udio starijeg stanovništva po regijama, str. 23.

Slika 3.2. Udio korisnika starosne mirovine s mirovinom manjom od 600,00 eura po regijama, str. 34.

Slika 3.3. Kretanje broja korisnika nacionalne naknade za starije osobe u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2022. do 2025. godine, str. 34.

POPIS TABLICA

Tablica 3.1. Općine i gradovi Sisačko-moslavačke županije prema skupini razvijenosti, str. 17.

Tablica 3.2 Usporedba broja stanovnika po gradovima i općinama, s postotkom umanjenja broja stanovnika između dva popisa stanovništva 2011. i 2021. godine, str. 19.

Tablica 3.3. Gustoća naseljenosti županije, njezinih općina i gradova, str.20.

Tablica 3.4. Udio starijeg stanovništva i prosječna starost stanovništva po općinama i gradovima, str.21.

Tablica 3.5. Kretanje udjela stanovništva starosti 65 i više godina, odnosno 75 i više godina između dva Popisa stanovništva 2011. i 2021. godine, str. 22.

Tablica 3.6. Stanovništva u gradovima i općinama po izvoru prihoda, str. 24.

Tablica 3.7. Prikaz privatnih i samačkih kućanstava u Republici Hrvatskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji, str. 25.

Tablica 3.8. Ukupan broj privatnih kućanstava, broj samačkih kućanstava po općinama i gradovima te udio samačkih kućanstava starijih osoba, str. 26.

Tablica 3.9. Podjele broja korisnika s primanjima do 600,00 eura i iznad po spolu, str. 28.

Tablica 3.10. Iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Hrvatska Kostajnica, str. 29.

Tablica 3.11. Iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Glina, str. 30.

Tablica 3.12. Iznosa prosječne starosne mirovine u Petrinji, str. 31.

Tablica 3.13. Iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Novska, str. 32.

Tablica 3.14. Iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Kutina, str. 33.

Tablica 3.15. Iznosa prosječne starosne mirovine u jedinicama regije Sisak, str. 33.

Tablica 3.16. Prikaz udjela korisnika nacionalne naknade za starije osobe i korisnika starosne mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u regijama, str.35.

Tablica 3.17. Podaci o svim promatranim naknadama i usluzi smještaja po regijama i ukupno za Sisačko-moslavačku županiju u odnosu na broj starijih stanovnika, str. 37.

Tablica 3.18. Popis pružatelja socijalnih usluga starijim osobama po promatranim regijama, str. 38.

Tablica 3.19. Registrirani pružatelji usluge smještaja, str. 40.

Tablica 3.20. Registrirani pružatelji usluge pomoći u kući, str. 43.

Tablica 3.21. Ugovori iz projekta Zaželi i teritorijalni raspored u Sisačko-moslavačkoj županiji, str. 46.

LITERATURA

1. Agencija lokalne demokracije (2023) *Analiza provedbe Europskog stupa socijalnih prava u Sisačko-moslavačkoj županiji*. Pogledano 1.10.2025. na mrežnim stranicama Ceraneo: <https://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2024/01/SMZ-1.pdf>
2. Babić, Z. (2018). Decentralizacija socijalne skrbi i socijalne nejednakosti: slučaj Hrvatske. *Revija za socijalnu politiku*, 25 (1), 25-47. Dostupan na mrežnim stranicama: <https://hrcak.srce.hr/en/197935>
3. Babić, Z., Šućur, Z. (2022). *The Matthew Effect in Local Welfare Policy in Croatia. Croatian and Comparative Public Administration*, (22) 1: 159-186. Dostupan na mrežnim stranicama: <https://hrcak.srce.hr/file/399748>
4. Bežovan, G., Baturina, D. Europski stup socijalnih prava. (2019) *Revija za socijalnu politiku*. Zagreb. broj 1. str.115-122. Dostupan na mrežnim stranicama Portala hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa - Hrčak:: <https://hrcak.srce.hr/file/320266>
5. Bejaković, P. Institut za javne financije. Socijalne mirovine u europskim zemljama. (2020) *Revija za socijalnu politiku*. Zagreb. 2020. broj 2. str.213-220. Dostupan na mrežnim stranicama Portala hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa - Hrčak: <https://hrcak.srce.hr/file/351926>
6. Buđan, M. (2024.) Long-term care workforce in Croatia: A qualitative study on the potential role of immigration. Zagreb, 2024. *Revija socijalne politike*, god.31, br.3., str. 261-279. Dostupna na mrežnim stranicama hrčak
7. Cerić, D. (2022) *Promjene broja stanovnika Hrvatske od 1857. do 2021.godine*. ABC Geografija. Pogledano 1.12.2025. na mrežnim stranicama: <https://abcgeografija.com teme/popis 2021/>
8. Čavrak, V., Gelo, T., Grgić, I., Lončar S., Opačić, A. (2022.). *Društvena i gospodarska revitalizacija Siska i Banije/Banovine*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
9. Dalmacija, M. (2023) *Povećava se broj samaca: Eurostat objavio tko najčešće tako živi, starije osobe u posebnoj situaciji*. Pogledano 15.11.2025. na mrežnim stranicama: <https://www.mirovina.hr/novosti/povecava-se-broj-samaca-eurostat-objavio-tko-najcesece-tako-zivi-starije-osobe-u-posebnoj-situaciji/>

10. Deklaracija o pravima umirovljenika i osoba starije životne dobi. *Narodne novine*, br. 148/2024.
11. Dobrotić, I., Zrinščak, S. (2022.). (Active) Ageing, Gender and Social Policy Reforms: The Case of Pension and Eldercare Reforms in Croatia. In: T. Addabbo, P. Carney, Á. Ní Léime, J. Spijker, S. Zrinščak (eds.) (2022.). *Well-Being and Extended Working Life. A Gender Perspective*. London and New York: Routledge, pp. 194-209.
12. Državni zavod za statistiku. (2013) *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. – Stanovništvo prema spolu i starosti*. Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1468.pdf
13. Državni zavod za statistiku. (2021a) *Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti (21. ožujka 2025.)*. datoteka s podacima Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <https://podaci.dzs.hr/media/4qsdujvm/msi-pokazatelji-siroma%C5%A1tva-i-socijalne-isklju%C4%8Denosti.xlsx>
14. Državni zavod za statistiku. (2021b) *Gradovi i općine u statistici (30.rujna 2025.)*. datoteka s podacima Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <https://podaci.dzs.hr/media/bz5hplcj/gradovi-u-statistici.xlsx>
15. Državni zavod za statistiku.(2021c) *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – stanovništvo - po gradovima/općinama, (13.lipnja 2025.)*. datoteka s podacima Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: https://podaci.dzs.hr/media/td3jvrbu/popis_2021-stanovnistvo_po_gradovima_opcinama.xlsx
16. Državni zavod za statistiku. (2021d) *Demografska slika Europe*. Dostupno na mrežnim stranicama zavoda za statistiku: <https://web.dzs.hr/demography/bloc-2b.html?lang=hr>
17. Državni zavod za statistiku.(2021e) *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – kućanstva i obitelji po gradovima i općinama* datoteka s podacima Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <https://podaci.dzs.hr/media/h0bb3mg5/popis-2021-kucanstva-i-obitelji-po-gradovima-i-opcinama.xlsx>
18. Državni zavod za statistiku.(2021f) *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – stanovništvo po županijama*. datoteka s podacima Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: https://podaci.dzs.hr/media/bahkzev0/popis_2021-stanovnistvo_po_zupanimama.xlsx

19. Europska komisija. (2019) *Preporuka za Preporuku Vijeća o nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2019. i davanje mišljenja Vijeća o programu konvergencije Hrvatske za 2019. godinu*. COM (2019) 511 final. Posjećeno 26.10.2025. na mrežnim stranicama Europske unije, Eur-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0511>
20. Eurostat (2025a) *Population structure indicators at nacional level*. Posjećeno 10.11.2025. na mrežnim stranicama Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_PJANIND_custom_18278302/default/table
21. Eurostat (2025b) *Population structure indicators at nacional level*. Posjećeno 10.11.2025. na mrežnim stranicama Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_PJANIND_custom_18278314/default/table
22. Eurostat (2025c) *Population structure indicators at nacional level*. Posjećeno 10.11.2025. na mrežnim stranicama Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_PJANIND_custom_18278322/default/table
23. Grgurić Zanze, J. (2025) *Županija diže cijene u domovima za starije: umirovljenici će plaćati 122 eura više*. Pogledano 7.12.2025. na mrežnim stranicama: <https://www.mirovina.hr/novosti/zupanija-dize-cijene-u-domovima-za-starije-umirovljenici-ce-placati-122-eura-vise/>
24. Hrvatska Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karta siromaštva). 2016. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije: [https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Istaknute%20teme/Kartom%20siroma%C5%A1tva/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20ocjeni%20siroma%C5%A1tva%20za%20mala%20podru%C4%8Dja%20temeljem%20potro%C5%A1nje%20\(karte%20siroma%C5%A1tva\)%20u%20RH.pdf](https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Istaknute%20teme/Kartom%20siroma%C5%A1tva/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20ocjeni%20siroma%C5%A1tva%20za%20mala%20podru%C4%8Dja%20temeljem%20potro%C5%A1nje%20(karte%20siroma%C5%A1tva)%20u%20RH.pdf)
25. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2025). *Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, broj 8/2025., rujan 2025*. Dostupno na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/statistika/statisticke-informacije/2025/8/Statisticke-informacije-HZMO-a-8-2025-rujan-2025.pdf?vel=17622192>

26. *Izješće pučke pravobraniteljice za 2024. godinu* (2025) Dostupan na mrežnim stranicama: <https://www.ombudsman.hr/hr/interaktivno-izvjesce-za-2024/>
27. Josić, Ž. (2023) *Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske do 2033.* (Power Point prezentacija) Središnji državni ured za demografiju i mlade. Dostupno na mrežnim stranicama Vlade Republike Hrvatske: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2023/Prosinac/22%20prosinac/Strategija%20demografske%20revitalizacije%20do%202033.pdf>
28. Knezić, D. i Opačić, A. (2021). *Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj. Prva nacionalna studija o dostupnosti socijalnih usluga.* Dostupno na mrežnim stranicama: <https://rctzg.hr/wp-content/uploads/2022/07/Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf>
29. Kutina (2024) *Zaželi – prevencija institucionalizacije.* Pogledano 10.12.2025. na mrežnim stranicama: <https://www.kutina.hr/gradani/novosti/dru%C5%A1tvo/za%C5%BEeli-%E2%80%93-prevencija-institucionalizacije.html>
30. Mali, J. i Grebenc, V. (2018) Rapid assessment of needs and services in long-term care. *Revija za socijalnu politiku*, 26(2), 171-187. Pogledano na stranicama: <https://hrcak.srce.hr/clanak/326513>
31. Mercer CFA Institute. Global Pension indeks <https://www.mercer.com/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercercfa-global-pension-index/#embed-accordion-c8fd991543-item-08ed6203e0>
32. Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. *Registar udruga Republike Hrvatske.* Posjećen 8.1.2026. na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije: <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruga/4QcBmgkBAAECAAAAAFA6AAABAgAAAAEAAQAAAAAAAAAAAOsJAQAABAAAAAEGAAAAAAAAAAAAABAQFvaeICAZKZHg>
33. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2021a). *Akcijski plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2024. godine.* Dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glvno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Akcijski%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%>

[A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202024.pdf](#)

34. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2023. godini*. Datoteka s podacima. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva rad, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Uprava%20za%20socijalnu%20politiku/Godi%C5%A1nje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20-%202023.xlsx>

35. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2024. godini*. Datoteka s podacima. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva rad, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/statisticka-izvjesca/12012>

36. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2025a) *Izvješće o provedbi Nacionalnog plana razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2024. godinu*. Dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Izvješće%20Nacionalni%20plan%20razvoja%20socijalnih%20usluga%20za%202024%20godinu.pdf>

37. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2021b). *Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027.* Dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavo%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf>

38. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. (2021c) *Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine*. Dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajništvo/Godišnji%20plani%20i%20strateška%20izvješća/Nacionalni%20plan%20razvoja%20socijalnih%20usluga%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202027.%20godine.pdf>

39. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. (2025b) *Operativni plan razvoja integrirane dugotrajne skrbi u Republici Hrvatskoj od 2025. do 2030.* Dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Operativni%20plan%20razvoja%20integrirane%20dugotrajne%20skrbi%202025.-2030.%20u%20RH%20%20scan.pdf>

40. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. *Registar pružatelja*. Pogledano 28.11.2025. na stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/registar-pruzatelja/13416>

41. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. *Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe*. Pogledano 20.11.2025. na stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/najcesca-pitanja-i-odgovori/najcesca-pitanja-i-odgovori-12153/mirovina/zakon-o-nacionalnoj-naknadi-za-starije-osobe/11700>

42. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. *Zaželi – prevencija institucionalizacije*. Pogledano 25.11.2025. na mrežnim stranicama: <https://zazeli.esf.hr/inte-raktivna-karta/>

43. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2024). *Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2024*. Posjećeno 20.9.2025. na mrežnim stranicama Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Vrijednosti%20indeksa%20razvijenosti%20i%20pokazatelja%20za%20izračun%20indeksa%20razvijenosti.pdf>

44. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.godine. *Narodne novine*, br. 13/2021

45. Novosel, M. (2024) *Neformalna skrb za starije osobe u Hrvatskoj*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Pravni fakultet. Studijski centar socijalnog rada. Pregledan 4.12.2025. na mrežnoj stranici: <https://repozitorij.pravo.unizg.hr/object/pravo:6241>

46. Odluka o osnovici za izračun iznosa drugih naknada u sustavu socijalne skrbi. *Narodne novine*, broj 151/2024.
47. Odluka o osnovici za izračun iznosa zajamčene minimalne naknade za 2025. godinu. *Narodne novine*, broj 151/2024.
48. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti. *Narodne novine*, broj 3/2024.
49. Odluku o vrijednosti godišnjeg dodatka za jednu godinu mirovinskoga staža donosi Vlada Republike Hrvatske. *Narodne novine*, broj 135/2025.
50. OECD (2023), *Improving Long-Term Care in Croatia*, OECD Health Policy Studies. Dostupan na mrežnim stranicama OECD: https://www.oecd.org/en/publications/improving-long-term-care-in-croatia_9de55222-en/full-report.html
51. *Older people in European Union's rural areas, Issues and challenges*. (2020) European Parliament. European parliamentary research service. Dostupno na mrežnim stranicama: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA\(2020\)659403](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_IDA(2020)659403)
52. Opačić, A., Knezić, D. (2022.). *Univerzalno dostupne temeljne socijalne usluge u Republici Hrvatskoj: model izvedivosti*. Zagreb: Rehabilitacijski centar za stres i traumu
53. Pinkus, D., Ruer, N. (2025) *The demographic divide: inequalities in ageing across the European Union*. Policy Brief 13/2025, Bruegel
54. Puljiz, V., Bežovan, G., Šućur, Z., Zrinščak, S. (2005) *Socijalna politika Hrvatske*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2005.
55. Razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije SI-MO-RA. *Socijalni plan Sisačko-moslavačke županije 2025.-2027*. Dostupan na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: https://www.smz.hr/images/stories/socijala/2025/Socijalni_plan_SMZ_2025-027.pdf
56. Sisačko-moslavačka županija (2025) *Dostupnija ljekarnička služba zahvaljujući mobilnoj ljekarni*. Pogledano 19.10.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: <https://www.smz.hr/aktualno/11706-dostupnija-ljekarnicka-sluzba-zahvaljujuci-mobilnoj-ljekarni>
57. Sisačko-moslavačka županija (2023) *Projektom „Županijski prijevoz za sve“ osiguran autobusni prijevoz za 2 eura mjesečno za stanovnike Sisačko-moslavačke županije*. Pogledano

19.10.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije:
<https://www.smz.hr/aktualno/9955-projektom-zupanijski-prijevoz-zasve-osiguran-autobusni-prijevoz-za-2-eura-mjesecno-za-stanovnike-sisackomoslavacke-zupanije>

58. Sisačko-moslavačka županija. *Sisačko-moslavačka županija pokretač brojnih projekata u gradovima i općinama – Banovina i Pounje, te općine Martinska Ves, Lekenik i Sunja*. Pogledano 19.10.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije:
<https://www.smz.hr/dokumenti/brosure-i-publikacije>

59. Sisačko-moslavačka županija. *Sisačko-moslavačka županija pokretač brojnih projekata u gradovima i općinama – Moslavina i zapadna Slavonija*. Pogledano 19.10.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: <https://www.smz.hr/dokumenti/brosure-i-publikacije>

60. Sisačko-moslavačka županija. *Sisačko-moslavačka županija pokretač razvoja grada Siska*. Pogledano 19.10.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije:
<https://www.smz.hr/dokumenti/brosure-i-publikacije>

61. Sisačko-moslavačka županija (2025) *Županija s najnižom cijenom smještaja za umirovljenike*. Pogledano 7.12.2025. na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije:
<https://smz.hr/aktualno/11455-zupanija-s-naj nizom-cijenom-smjestaja-za-umirovljenike>

62. Strmota, M. (2017). Stanovništvo 50+ u ulozi pružatelja i primatelja neformalne skrbi u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 24 (1), 1-17. Dostupan na mrežnim stranicama:
<https://hrcak.srce.hr/178497>

63. Svjetska banka (2016). *Hrvatska. Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karta siromaštva)*. Posjećeno 20.10.2025. na mrežnim stranicama Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: [https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Istaknute%20teme/Kartom%20siroma%C5%A1tva/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20oc-jeni%20siroma%C5%A1tva%20za%20mala%20podru%C4%8Dja%20temeljem%20potro%C5%A1nje%20\(karte%20siroma%C5%A1tva\)%20u%20RH.pdf](https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Istaknute%20teme/Kartom%20siroma%C5%A1tva/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20oc-jeni%20siroma%C5%A1tva%20za%20mala%20podru%C4%8Dja%20temeljem%20potro%C5%A1nje%20(karte%20siroma%C5%A1tva)%20u%20RH.pdf)

64. Štambuk, A., Skokandić, L. (2022). Potrebe starijih osoba za usluge iz sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku* 29(2):191-212.

65. Štambuk, A., Tucak Junaković, I. (2023.) Pozitivno starenje i potrebe starijih osoba. U: Barbić, J. (ur.), *Obiteljskopравни status i socijalni pristup starijim osobama*, str. 149-192.

Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Dostupno na mrežnim stranicama: <https://dizbi.hazu.hr/d17b118n/main/g/ke/d6i/gked6inne94a.pdf>

66. Šućur, Z. (2004.) Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija, *Revija za sociologiju* 1-2: 45-60.
67. Šućur, Z. (2006.) Siromaštvo, višedimenzionalna deprivacija i socijalna isključenost u Hrvatskoj, *Revija za sociologiju* 3-4: 131-147.
68. UNDP (2006.) Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj. Zagreb: UNDP Hrvatska
69. Uredbi o indeksu razvijenosti *Narodne novine*, broj 131/17.
70. Uredba o kriterijima za stjecanje statusa ugroženog kupca energije iz umreženih sustava. *Narodne novine*, broj 95/2015., 31/2022., 28/2024.
71. Vuatmans, M., Oreb, M., Drezgić, S. (2023.) Socioeconomic inequality in the use of long-term care for the elderly in Europe. *Public sector economics*. 2023. volumen: 47, broj 2, str. 149-176. Dostupno na mrežnim stranicama Public sector economics: [www.pse-journal.hr/en/archive/ Socioeconomic-inequality-in-the-use-of-long-term-care-for-the-elderly-in-Europe_10387](http://www.pse-journal.hr/en/archive/Socioeconomic-inequality-in-the-use-of-long-term-care-for-the-elderly-in-Europe_10387)
72. Zakon o mirovinskom osiguranju. *Narodne novine*, br. 96/2025.
73. Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe. *Narodne novine*, broj 62/2020., 156/2023.
74. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske. *Narodne novine*, broj 147/14., 123/17., 118/18.
75. Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, br. 18/2022., 46/2022., 119/2022., 71/2023., 61/2025.
76. Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije. (2024) *Izješće o stanju u prostoru Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2019.-2022. godine*. Dostupan na mrežnim stranicama Sisačko-moslavačke županije: https://www.smz.hr/images/stories/sluzba/2024/23sjednica/11_Izjesce_o_stanju_u_prostoru.pdf
77. Zrinščak, S. (2012.) Aktivno starenje, rodna ravnopravnost i socijalna uključenost. *Revija za socijalnu politiku*. God.19.br.1. str. 73-81. Zagreb, 2012.

78. Žganec, N., Rusac, S., Laklija, M. (2008.). Trendovi u skrbi za osobe starije životne dobi u Republici Hrvatskoj i u zemljama Europske unije. *Revija za socijalnu politiku*, 15(2), 171-188. Dostupna na mrežnim stranicama <https://hrcak.srce.hr/file/47998>
79. Župan, A. (2019). Socijalna skrb u zajednici za starije osobe u socijalnom riziku – pregledni rad. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 5 (1), 97-103., Dostupna na mrežnim stranicama: <https://hrcak.srce.hr/218022>